Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

№ 83 (4524). ШИНАРДИ, 13 июль 1971 шу. Мах 2 кап. Газет арадувл 1923 шера денз

РЕСПУБЛИКА КХАШКА

Деррига балхаш комплексагІа де!

ЛАЬТТАН БЕРКАТ ЛОРАДЕРАШ

ХІанз республика кхашка шерра къовсам баьржаб нийслагІча пятилетка хьалхарча шера кхедаь ялат доа ца дешн сихен чуэцара. Цу доархІамеча балха юкъе хьинаре, дакъа лоац республика колхозашкарчен совхозашкарчен халкъа тІахьожамхоша. «1971 шерара хьувкъам чуэцилген юртбоахама продукташ кийчъелген Іалашдара де лезарех» яха КПСС Централни Комитетен СССР Министрий Советен соцам кепайоазон тІа арабоаллашехьа боахамашка ялат чуэцара кийчо мишта ю хьажа оарцагІбаьннача тІахьожамхоша хІанз шоай берригa теркам тІабахийтаб кхашкара балхаш комплексно чакхдахийтара. Цу даькъе хІанале дукха дика гІулакхаш карагІдийннад дуккхача районашкарча халкъа тІахьожамхошта. Къаьстта дика латт из болх Грозненски районе. Укхаза ялат чуэшача хана халкъа тІахьожамхой болх даим фе лоаттабара нийс сагах латта оперативни группа вІашагІъеллаяр, района деррига боахамашкарча халкъа тІахьожамхой группай председателашца семинар яьй, балха хоадамболлаш йола план оттаьй. Колхозашкен совхозашкен техника, хьатташ, наькъаш, амбараш йоагІача тайпара кийчъяьйий хьожаш 125 саг хилар районе. Цу тоххамаша гучадаьха кхоачамбоацараш дІадахара хетаь механизаторий собранеш хилар, кулгалхошкара цІенхаштта хьадийхар гІулакх тоаделга.

Цу района «Староюртовский» оалхазараш леладеча совхоза халкъа тІахьожамхой посташа шоай 5Іарг кІалара далийтац ялат хьаккхари ардари, кхашкара ялат дІаозача автомашинашта регистраци ю, кхашка зехьа ха йоаеш моллагІа агрегат шоашта яйча из балха юкъейоалаяра оарцагІбовл. Иштта цу совхозерча халкъа тІахьожамхочоа Умаев Мовладена гучадаьлар цхьаболча комбайнераша гектараш дуккагІа хилийтар духьа ялат оарда эгрегатац боарамал сихагІа лехка а лехкаш цхьаццанахьа касараш хьал ца эцаш дутилга. Сихха Умаева оарц даккхаро эшаденна ялат юхаметтаоттадеш шозлагІа чакхбаьлар гІалатбаьннараш шоаш аллийса ялат хьаэшаш. ХІанз болх цІена бу цар.

Кердача хьувкъама йоагГІача тайпара йоаккхо еш шоаш болга хьагойтаз Гудермесски, Шелковской районий боахамашка вІашагІъеххача халкъа тІахьожама посташа. Кхашкара балхаш мишта вІештІехьдаьхад хьожаш каст-каста рейдаш ю цар. Шоашта гучадаьнна кхоачамбоацараш дІадахара чІоагГІа къовсам лоаттабу, кулгалхой оарцагІбоах кхашкаре балхаш ханнахьеи дикев чакхдахара а эшаш дола хьалаш Іалашдара а. Цу районий боахамашка дуккха доакъар Іалашдаьд, сихача темпашца ялат чуийду. Цудухьа хІанзле цар цхьаделча боахамаша шоай Даьхенга ялат доххара план кхоачашъярах рапорташ тийннад. Из толам бокккхача кІезига дакъа лаьцадац халкъа тІахьожамхоша а. Шоай общественни декхар диза кхоачашдеча цар хьокхаме хьегъа а. Из бахьан долаш наха дукъха дикагІа ладувгІ цар раллача дешага.

Цхьабакъда массанахьа а леллац халкъа тІахьожамхой болх иштта дика. Вай цхьайолча колхозашкарчен совхозашкарчен халкъа тІахьожамхой группаша партийнин боахамен организацешта рузкъа лорадара, хІаман кхомбара, балхацара кхоачамбоацараш дІадахара лерттІа новкъостал дац. Республика халкъа тІахьожама комитето шоашкара хьалхе дІадийха доллашехьа хІанз а тІехьа кхашка, хьатташка ханна йола посташ вІашагІ ца йоххаш Іеш ба дукккханахьа. Посташ яьй аьнна отчеташ'м еннай цар, цхьабакъда цар беш цхьаккха тайпара болх ца хилча фу ала йиш я царех. Цу тайпара ледара латт из гІулакх Надтеречни, Ачхой-Мартана, Наьсарен, Сунженски районий дуккхача боахамашка. Халкъа тІахьожамхоша бу болх гуш бац цига. Доакъар Іалашден ялат чуэцен доладенна гоъал ха яьнна йоллаше а цхьайолча районни комитеташа дувца а оттадаьдац кхашка нийслу кхоачамбоацараш дІадахара деша.

Юрташкарча халкъа тІахьожамхой тахан эггара саготагІа дола гІулакх да доакъар кийчдеча, ялат, кхыйола культураш сиха чу а йийца планал совгІа Даьхенга йоххар Іалашдеча шерра дакъа лацар. Цу гІулакха дуккагІа е еза рейдаш, кхоачамбоацараш гучадахарах кхоачам а ца беш уж дІадахара мугІарера къахьегамхой, кулгалхой оарцагІбаха беза.

Халкъа тІахьожама районни комитеташа каст-каста шоай заседанешка группайн постийн отчеташка ладувгІа деза, смотраш кхайкае еза.

Халкъа тІахьожаме дакъа лоацача наьха низ партийни кулгалдарах латт. Парте горкомаш, райкомаш, юххьанцара партийни организацеш декхарийла я цар балха цахаддаш лостам тела, хьалхашка латта декхараш кхоачашдара нийсагІа бола никъ хьеха, цар тела сигналаш теркал ца ярашта бехк бе.

Ялат хьоккхачеи оардачеи, хьатта, ялат дІаозача наькъашка, тараз озача, иштта кхыча лоархІамеча моттигашка вІашагІъехка болх беш хила еза тІахьожамхой посташ. Халкъа тІахьожамхошка деррига кхоач—ялат мишта хьокх, балхаш комплексно чакхдоахий, техниках пайда мишта эц, шин сменагІа болх бой механизатороша, хІаьта керттердар балха брак ер малав, болх гІехьабоаха бахьанаш малагІаш да.

Халкъа тІахьожамхоша кхоачашдеп сийлен декхар да. Цунга хьежжа шоай балхацара бехктокхам лакха лоаттабе беза цар. Эггара хьалха уж шоаш хила безь хьоккхаме къахьегаш, лакха принципиальность йолаш, кхоачамбоацарашца цІенхаштта къовсам лоаттабеш.

АргІанара декхараш кхоачашдеча хана шоай керттера гІулакх дицдалийта йиш яц халкъа тІахьожамхоша. Из да халкъа боахама резервах дикагІа пайда эцар, экономе режим чІоагІъяр, укх шерара хьувкъам цхьа фийг ца бойташ з лоаццача хана а чуийца боаккхилга.

ФОТОРЕПОРТАЖ

ХА ЗЕХЬА ЙОАЯЦ

Ялат чуэца дика торо йолаш эттача хана цхьа сахьат, минуг йоа ца еш тІатеІІа турахь бийна мукхи кІан чуэцаш ба Сунженски района «Путь к коммунизму» колхоза механизатораш. Укх шера 920 гектара тІара мукхи 3110 гектара тІара кІан чуда дезаш ба уж. ХІанзле 540 гектара тІара мукхи 400 гектара тІара кІан чуийца баьннаб.

ЧІоагІа хьийкъад турахь дийна ялат. План ткъаь пхиъ центнер йолча хІара гектара тІара юкъера лаьрхІача 28 центнер чуэц колхозе гІолла. ХІаьта хІанзле аьрдэр 1400 тонн мукхи 1200 тонн кІан да. Цунах 400 тонн паччахьалкхенна дІаденнад. Къаьстта дика вІаштІехьдаьхал ялат чуэцара балхаш колхоза кхоалагІча бригаде. Цу бригадера ялат чуэцача комбайнераша И. Токаревеи В. Шамардинеи хІара дийнахь шоай балха нормаш 140—160 процент кхоачаш а еш, боахаме ялат чуэцараштa юкъе яржача социалистически яхье хьалха латт.

Зехьа ха йоаяц ча гулдерашей из агІашца хьалдувттарашеи.

Дика вІаштІехьдаьхад «Путь к коммунизму» колхозе укх хана де деза кхыдола балхаш а. Ялат хьекха, чах мукъадаьккха лаьтта шин сменагІа деннеи буси оахаш ба трактористаш. ХІанзле аьхар 300 гектар лаьтта да. Гурахь дийна ялаташ чуийцача кхашка планагІа 1200 гектара тІа шозлагІа юв культураш дІае езаш ба боахама кхаш леладераш. ХІанз аьхача кхашка минеральни улобрени тесса лаьтта хьаьд а даь шозлагІа юв культураш, доакъара лаьрхІа хьажкІаши гречихеи дІае болабеннаб кхаш леладераш. Уж культураш 120 гектара тІа дІайийнай боахаме.

Лакха къахьегама толамаш деах лаьтта оахача Г. Новиковеи, П. Гальцовеи, хІаьта шозлагІа юв культураш дІаювш болча М. Старостюковеи, иттлагІча классерча дешархочо В. Поповей. Шоай балха нормаш юкъера лаьрхІача 130—150 процент кховчаш ца еш цхьа балха смена дІахийтаяц цар.

СУРТА ТІА: И. Токареви, В. Шамардини кІа чуэцаш ба.

2. Г. Новикови, П. Гальцеви хьожаш ба шоаш аьхача лаьтта дикалга.

3. ШозлагІа юв культураш дІаювш боахк М. Старостюки В. Попови.

Х. МАГОМЕТОВА тексти
С. ХАКИЕВА сурташи.

НАЬСАРХОЙ ЯЛАТ ЧУЭЦА БОЛАБЕННАБ

Кердача кІи хьаж етталу хІанз Наьсарерча кхашка а. Массехк ди да укхаза ялаташ чуэца доладенна.

КІимарс дІаболабаьр «Назрановский» совхоз я. Цигара ю оаха ер репортаж а.

Хьалхе а дика кийчъяь лаьтта совхоза 19 комбайн вІаштІехьа а яьнна ПІхьилекъонгий - Юрта яхар шоашта уллув машенаш, тележкаш тІехьа йола «Беларусаш», копнителаш, волокушаш, кхыйола техника а йолаш. Комплексни хьисапе ду цига балхаш.

Шоаш котало йоаккхаргхьлярах дог тийша а болаш кхай тІа даьхар шоай «кемаш» совхоза комбайнераша Бапуоев Іадрахьмана, Келоев Бахьауддина, Хулагов Мусас, кхыбараша.

Агрономашта, специалисташта хьалхе а ховра гектаро мел ялат лургда. Йийцараш 25 — 26 центнер яр. ХІаьта хьалхарча бункеро «фу оал» хьажа ловра.

Хьекха хьалхара гектараши хьабаьнна мукхи лаьрхІача, хІара гектара тІара чуийцар 30 центнер совгІа хилар.

Иштта хьийкъад совхоза ялаташ. Укхаза шек бувлац шоаш планал совгІа юкъера лаьрхІача 30 — 40 процент ялат паччахьалкхенна дІачулургхиларах.

Тайжа, нийса йолх вай бийцарий яраш хьалха а йолаш йола комбайнаш. Сиха хьувз нах, машенаш, кхыйола техника. Шийн новкъосташта юкъе къаьстта белгалъювл Мухиев Махьмада йоккха йІаьха кузов йола машен. Комбайнераш сеца а сецаш кий лестае ца езаш кадайтІа а аттагІа а лел из. Хьалхарча дийнахь деиз лаьгІъялийтац Махьмада ший къахьегама темп. Цу совхозе укх шера эггара хьалха кердача ялата машен кхай тІара дІайихьар а из ва.

Совхоза юххе уллача заготзерно коа дІаккхухь хьалха чуийца мукх. Заготзерно болхлой дика кийчбеннаб керда ялат чуэцара. 5 — 6 минут мара йоаяц укхаза ялатага хьажара, из Іо а доассадаь машен юха новкъа яккхара. Сихха де доагІар а даь Іоваьлар лаборант Ведзижев Ювсап. Талмаш а яш. Ер 14-гІа шу да цо ялата машенаш хьачуухийта а накъ йоаця а. ЧІоагІа раьза ба цунна шофераш. Пайда боал цу гІулаккхах совхоза а. ХІана аьлча 2100 гектар хулача кхай тІара аьрда ялат шоай 15 машенаца чуда лерхІ укхаза. Цудухьа я Ювсапа совйоаха минуташ чІоагІа маьхе.

Сийрда бІарг болаш саг ва Хашагульгов Іалихан. Цу доккхача кхай тІа сеца цаІ комбайн тувлаялийтац цо. Комбайнера бокъонца ше сацар бахьан хьалеха валалехьа цунна юххе дІаоттаю цо ший летучка. Иштта хилар цу дийнахь Келоев Бахьауддина комбайн сецача а. Бахьауддин фу хиннад хьежаш кулгаш детта волалушше тІа а кхаьча: «ДІара оатхал я хьа вІаштІехьайоацаш», — аьнна ший машена чура инструмент ара а ена тоае волавелар из.

Комбайнаш тІера дІаяьнна дукха юкъ ялалехьа мел эша техника а йолаш ча Іалашде лаьрхІа вІашагІъелла Котиев Къамбулата 6 сагах латта бригада ера кхай тІа. Болх дІаболабеннаб алалехьа духхьал цу гІулакха кийчъяь йоккха машен етта ча а йийца ферме вахар шофер Мержоев Махьмад. Дика йотт из грузчикаша ХамхоевгІар Заамаси Боткъаси. Сиха лел царца Плиев Вахий копнитель, кхыйола техника.

«Назрановский» совхоза директора нов. Албогачиева теркам тІалатт доакъар Іалашдеча а. Комбайна тІехьа лаьтта аха аьнна араяьннача Плиев Жабраила трактора юхе коравир тхона из цу дийнахь а. Хьалхара мул мишта хул хьожаш вар из.

— Укх ПІхьилекъонгий - Юртарча отделене лаьтта оахаш 6 агрегат хургья тха, — йоахар цо, хІаьта хьалха мукъадаьннача 300 гектар лаьтта шоллагІа хьувкъам кхебе беза.

Юртбоахаме керда торонаш, резерваш лоха ха укхал дикагІа хургьяц. Лаьтта камаьрша хул укх ханна, беркат юха озац цо шийгара из дІаэца ховчоа.

М. ЗАНГИЕВ.

БАЛХАШ СИХДЕННАД

Бокхха теркам тІабахийтаб ялат чуэцара Шаьлда района «Шалинский» совхоза кулгалхоша.

Ялат хьакха болабалалехьа совхоза ерригача производствени участкашка болхлой собранеш хилар. Цига дийцар укх шера совхоза къахьегамхошта хьалхашка латтача декхарех, белгалъяьхар балха планаш, къахьегамхошта юкъе социалистически яхь а йоаржаяь цар балхацара материальни моральни безам совбакккхара мероприятеш оттайир. Иштта ялат хьоккхараштa юкъе социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхачоа — 15, шоллагІчоа — 10, кхоалагІа моттиг яьккхачоа — 5 сом ахча дала лаьрхІар. Цул совгІа хьалхара моттиг яьккхачоа карара кара тела ЦІе вымпел а лургья. ХІаьта ялат оардараштa юкъе социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхечоа — 20, шоллагІчоа—15, кхоалагІчоа — 10 сом ахча дала оттадир. Социалистически яхьа итог хІара кхаь дийнахь баьча балха е лаьрхІар.

Цу тайппара ахчан премеш а луш, яхье хьалхара моттиг яьккхачоа карара кара тела ЦІе вымпел яла оттадир шофераштa а ялат хьоккхача болх беча кхыча къахьегамхошта а.

Районе гІолла массарел хьалха гурахь бийна мукх хьакха болабаьраш совхоза цхьоалагІча отделене механизатораш бар. Хьалхарча дийнахь хьаккхари ардари къаьст-къаьста а долаш кхай тІа болх бе 14 комбайн араяьлар. Белгалдаккха доагІа царех кхоъ пайдена йоацараш лаьрхІачул тІехьагІа механизатораш А. Висаева, С. Мичураева, И. Бойчева инициативагІа жаткаш а ехка тоаянь йолга. Ялат хьакха болабеннача шоллагІча дийнахь гуччахьара партийни собрани хилар боахаме. Цига комбайнерашеи боахама кулгалхошеи цхьан белгалдаьхар ялат чуэцаш хьалхарча дийнахь хинна кхоачамбоацараш, хІаьта уж юстардахара мероприятеш уттайир. Иштта хьалхарча дийнахь делкъийга хІама даа центральни усадьберча столове бигар комбайнераш, кхыбола болхлой. ХІаьта собране дІа-юха дийца белгалдаьлар цу гІулакхо дукха балха ха дІайоаккхилга, кхача ялат хьоккхача хьабахьаш хилча пайданегІа хургдолга. Цул совгІа хьалхарча дийнахь бархІ сахьат даьлча дІабола а баь ворхІ сахьат даьлча чакхбаьккхар болх. ХІаьта собране оттадир ялх сахьат даьлча дІабола а баь болх бархІ сахьат даьлча чакхбаккха аьнна. Цул совгІа мукх арда болабича комбайнашка дийнахьи буси болх байтилга вІаштІехьдаккха лаьрхІар.

Лоацца аьлча ялат чуэцара балхаш сихдаран из дика чуэцаран доккха новкъостал дир цу собране.

Гурахь дийна ялаташ керттерча даькъе совхоза цхьоалагІча отделене да. Дерригаш а 1400 гектара тІа. Уж чуэца 28 июне болабелар совхоза механизатораш. Хьалхарча кхаь дийнахь цхьайтта комбайнаца боахаме дІабийна хинна берригa мукх 320 гектар хьекха баьлар совхоза механизатораш. Цу тайппара темпаш лох а ца еш цІена, дийнахь юкъера лаьрхІача 14—15 гектара тІара кІа хьокх хІанз комбайнераша. Мукх берригa а аьрда баьннаб. ЛаьрхІача цхьан гектара тІара чуийцар 22 центнер хилар, план 18 центнер йолча. Лакха ба хІанз чуэцача кІина хьувкъам а.

Ялат чуэца болабалалехьа оттаьча планагІа шийтта дийнахь деррига ялат чуда лаьрхІадар. Цхьабакъда иззал ха эшаргьяц механизатораштa. Эггара дуккагІа бархІ ди дезаргда царна деррига гурахь дийна ялат чуэца.

Уж толамаш доахаш къаьстта дика къахьег йоккха балха опыт йолча комбайнера Эмзаев Джамлайла. Балха заданеш хІара сменагІа 160—180 процент кхоачашъю цо. Дукха ба боахаме цо Іомабаь комбайнераш, царех цаІ ва Джамлайла группе къахьегаш вола цун воІ Бекхан. ХІаьта хІанз из лоархІаме йола професси ший шоллагІча воІа Ширванена Іомаеш ва из. Джамлайла штурвальни волаш къахьег Ширване.

Комбайнераштa юкъе яржача социалистически яхье шозза хьалхара моттиг яьккхай Джамлайла. ХІаьта шоззе ахчан преми а йийцай.

Цул дукха тІехьабисац комбайнераш Абдуллаев Саламу, Висаев Абдулхьамид, кхыбараш.

Ялат чуэца хьалха оттаянь хинна ха лоацъяра доккха новкъостал дир механизаторий рацпредложенеша а.

Иштта, хьалха ча кепа а теха лаьтта Іодуллар. Цул тІехьагІа кепатеха йол хьагулъе лаьрхІа нах оттабе безаш хулар, цул совгІа из хьагулъеш лафеташца трактораш а лелар. ХІаьта гаража заведующе Мамакаев Гелане рацпредложени елар тракторни лафет пресс-подборщика тІехьатасса ча кепаш лафета тІа йоххаргйолаш. Геланена дагадехар кхоачашдир совхоза керттерча инженера Зельбухаров Шудинеи техника Бойчев Иванеи.

Иштта денна толамаш совдоахаш къахьег «Шалинский» совхоза ялат чуэцараша.

М. ХАМАТХАНОВ.

СССР летчикаш-космонавташ Г. Т. Добровольский, В. Н. Волков, В. И. Пацаев бовра бахьанаш лахара вІашагІъеллача правительственни комиссегара

«Союз-11» яхача космически кема баьча наькъа дІаязъяь параметраш Іомаяьчул тІехьагІа гучадаьннад, Іодосса долалуча моттиге кхаччалца кема боарамагІа никъ баь хилар. Наькъа программага хьежжа болх баьб космонавташа Г. Т. Добровольскиe, В. Н. Волкова, В. И. Пацаева.

Кема Іодоссадеча наькъагІа Лаьтта Іоха 30 минут эшаш Іойоссаеш йолча аппарата чура давлени сихха ежай, хІаьта цІаьхха космонавташ бовр а из бахьан долаш хиннад. Из бакъду медицински патолого - анатомически тохкамаша.

Давлени йожар герметичность талхар бахьан долаш хиннад. КІаьдда Іохайнача Іойоссаеш йолча аппаратага хьажара хьахьенхар, цун конструкцеца телха моттиг ца хилар.

Технически анализо йиш хилийтай кема герметизаци талкара массехи бахьан цкъарчоа гучадаккха, уж дІахо тохкаш да.

Август бетта чотах

НийслагІча пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра шерра социалистически яхь йоаржаяьй Карабулакски бурувтохара балхий управлене бурувлеттача бригадаша. Цу яхье хьалха латтачарех я бурувлетта мастер Трусов керте латта бурувлетта бригада. Цо бурув тохаш я 4500 метр бурувтоха деза № 76 йола скважина. Ер шу доладелча денз чоалханерча геологически хьалашка 1681 метр бурув техад бригадас. ХІанзлехьа август бетта чотах теха бурув иттaш метраш я.

• • •

Укх шера тІанийца декхараш толамца кхоачашдара ший торонех бизза пайда ийбу Октябрьски бурувтохара балхий бурувлеттача мастера Александрова кулгалдеча бригадас. Цудухьа дог гІоздоахаш да цо доаха къахьегама толамаш. Малхбузен - Гудермесски тІехкІоаргача № 185 йолча скважинана тоха бурув 5052 метр кІоаргденнад. ХІанзлехьа тІехкхоачашъяьй цо ворхІ бетта план.

М. ЛЕВИН.

ВЕЖАРИЙ МОАРШАЛ

Монгольски халкъа революце сийлахь шовзткъе итт шу дузача дийнахь новкъосташа Л. И. Брежнева, Н. В. Подгорне, А. Н. Косыгина КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета, Советски Союза берригача къахьегамхой цІерагІа дІайха вежарий моаршал а дика мел дар хилар лоаш ловца а бахьийтаб МНРП ЦК Хьалхарча секретарага, МНР Министрий Совета Председателага новкъостага Ю. Цеденбалага, МНР Сийлахь-йоккха халкъа хурала Президиума Председателага новкъостага Ж. Самбуга, хІаьта царга гІолла МНРП Сийлахь-йоккхача халкъа хурала Президиумаген Министрий Советаген, доттагІал долча деррига монгольски халкъага.

Ах бІаь шу хьалхагІа, йоах моаршала телеграмма тІа. Сийлахь-боккхача Октябра идеяша, Россе къахьегамхой турпалча хьоккхамо дог айдаь хиннача паргІато езача монгольски халкъо исторически котало яьккхар антиимпериалистически, антифеодальни къовсаме. Монгольски аратий революционни къовсам дег чу боссабаьри вІаштІехьбаьккхари гІорваьннача революционеро, къаман турпало Д. Сухэ-Баторен цун соратникашеи хьаяь Монгольски халкъа-революционни парти яр.

Монгольски халкъо майрра лаьцар билланза хинна. Владимир Ильич Ленина белгалбаь, мохк капиталистически доацача хьисапагІа дегІаахара никъ. Лоаццача исторически ханашка тІехьайисаи тишъеннеи хиннача юкъерча бІаьшеренашкара хІанзарча цивилизацега социализмаген кхоачаш боккха гІа а баьккха, дунен халкъашта юкъерча арене яьннай феодальни Монголи ший мукъагІара, массане а лоархІаш йола, машар, демократи, социализм бахьан долаш къовсам лоаттаберий хьалхарча мугІарашка а этта йолаш йола паччахьалкхе санна. Са ца кходеш болхлой классо, кооперативни аратства, интеллигенце къахьегар бахьан долаш, социализма мехкаша деча новкъосталахи оагІув хьаллацарахи кот гІортолга а еш, сихха дегІаухаш, дуккхача доакъоех латта экономикеи тоалуш йоагІа культуреи йолаш йола социалистически паччахьалкхе а хинна дІаэттай Монгольски Халкъа Республика.

Советски Союзон Монгольски Халкъа Республикаи, дунен тІа эггара хьалхарча социалистически мехкаша, йоах дІахо телеграмма тІа, хьадаьд кердача социалистически тайпара вежарий доттагІала, бокъонца йолча нийсхон, вІаши гІойле йолча оагІорахьа политически, экономически, культурни вахара деррига доакъошка юкъа къахьегара гІулакхаш. Цар йиззача бокъонагІа доккхал де йиш я цу деррига шерацка марксистско - ленински идеалаш бахьан долаш лоаттабеча къовсама сийлахь-йоккха байракх шоаш сийленца хьаена хиларах.

Советски кулгалхоша вежарашха йолча Монголе берригача коммунисташтеи къахьегамхоштеи ловца баьккхар МНРП XVI съезда исторически решенеш кхоачашъеча, халкъий машари кхерамзлеи бахьан долаш лоаттабеча къовсаме цар керда доккхий толамаш дахар ловш.

(ТАСС).

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ПХЕЗЛАГІА ХЕРЖАЧА ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ХЬАЛХАРА СЕССИ ХЬАЕЛЛАРАХ

1971 шера 13 июле Іуйрийна 10 сахьат даьлча КПСС обкома политически дешара ЦІагІа хьаьлл Нохч-ГІалгІай АССР пхезлагІа хержача Лакхехьарча Совета хьалхара сесси.

Депутаташта регистраци е йолаергья Іуйрийнаь сахьт даьлча КПСС обкома политически дешара ЦІагІа.

КЕРДА ПЯТИЛЕТКА ДИКА ДIАЙОЛАЯЬЙ

1971 шера хьалхарча ах шера халкъа боахам дегIабоалабара паччахьалкхен план кхоачашъяра итогех бола

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР СТАТИСТИЧЕСКИ УПРАВЛЕНЕ ХОАМ

Шерра социалистически яхь а йоаржаяь къахьийгача Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша дика къахьегама толамаш даьхад 1971 шера хьалхарча ах шера общественни производство дIахо дегIайоалаяреи халкъа хьал - торо лакхъяреи даькъе. Продукцена реализаци яреи керттера изделеш арахецареи хьалхарча ах шера план ханал хьалха кхоачашъяьй.

Республика халкъа боахама цхьадолча доакъоша паччахьалкхен план кхоачашъяр хьахьокх укх даннеша:

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ

Промышленни продукцена реализаци яра 1971 шера хьалхарча ах шера план ерригa республика хьанийцача 101,7 процент кхоачашъяьй. Соахк хьалхарча шера арахийцача промышленни продукцел 9 процент дукхагIа хиннай укх шера цу юкъа арахийца продукци.

Промышленноста керттерча доакъошка продукци арахецилга дIадахача шера хьалхарча ах шераца нийсдича укх тайпара лакхденнад.

Мехкдаьтта доахача промышленносте	8 процент.
газови промышленносте	6 процент
Мехкдаьтта чакхдоахача промышленносте	9 процент
Химически промышленносте	6 процент
Машинашъечен металлообработкан промышленносте	12 процент
Электроэнергетике	4 процент
Хьунеи хьу чакхйоахачен промышленносте	10 процент
ГIишлон - материалий промышленносте	6 процент
Яйгача промышленносте	6 процент
Кхачан промышленносте	12 процент

Предприятеша продукцена реализаци яра план кхоачашъяри производство дегIаахара темпаши хьахьокх дIахорча даннеша:

	1971 шера хьалхарча ах шера план кхоачашъяр проценташца	1971 шера хьалхарча ах шера план кхоачашъяр проценташца 1970 шера хьалхарча ах шераца нийсдича.
«Грознефть» объединени	101	108
«Грознефтехимзаводы» объединени	101	108
Вознесенски газ чакхйоаха завод	100,5	116
«Красный молот» завод	103	115
«Электроприбор» завод	103	117
«Пишемаш» завод	103	117
Г. Ахриева ЦIерагIа «Электроинструмент» завод	100,5	118
«Трансмаш» завод	105	104
Медико - инструментальни завод	105	114
Электромеханически завод	107	109
Грозненски ремонтно - механически завод	103	101,1
«Автоспецоборудование» яха опытно – экспериментальни завод	100,3	104
«Металлотара» завод	104	105
«Грозэнерго» районни энергетически управлени	102	104
Хьунбоахама управлени	97	99
«Терек» яха мебельно - хьун хIамаш ю фирма	102	115
Ацетонови завод	101	109
Грозненски аьшкбетона конструкцей завод	95	105,5
Шеной йоккхий панелаш хьаю Аргунски завод	109	122
ГIишлон материалийи гIишлон индустреи Аргунски завод	103	5-зза
ГIишлон материалий промышленноста управлени	105	102
Назрановски трикотажни фабрика	87	шозза
Швейно - производственни объединени	101	110
Кога гIирс бу фабрика	65	82
«Консервплодоовощ» производственно - совхозни объединени	102	109
«Грозвино» объединени	102	119
Дулх доаккха комбинат	114	126
Шура кийчъяреи тIурийи промышленноста управлени	105	111
Нохч ГIалгIай ялата продуктай производственни управлени	108	99,1
Республика кхачан промышленноста Министерство	100,0	98
Моттигерча промышленноста Министерство	96	113
Доаггара промышленноста управлени	102	161

Ерригa республика хьанийцача продукцена реализаци яра ах шера план кхоачашъяь яле а цхьайолча предприятеша бизза пайда ийцабац шоай производственни мощностехи резервaехи. Болат, мехкдаьтта аппаратураш, цементировочни агрегаташ, металлически менгеш, кирпишк, хьун материалаш, кога гIирс, швейни изделеш тIехнахьеи чухнахьеи тIадувхадu трикотажни барзкъаш, дулхадаьтта арахецара 1971 шера хьалхарча ах шера план кхоачашъяьяц.

Промышленни прдукце керттера изделеш хьаяр хьахьокх дIахорча даннеша:

	1971 шера хьалхарча ах шера хьаяь продукци	1971 шера хьалхарча ах шера хьаяь продукци проценташца 1970 шера хьалхарча ах шераца нийсйича
Мехкдаьтта — эзар тонн	10562	107
Газ — миллион кубически метр	2299	112
Электроэнерги — миллион киловатт-сахьат	1637	103
Болат — эзар тонн	16,9	107
Мехкдаьтта аппаратура — эзар тонн	8,8	114
Насосаш	496	100,6
Гидро хьисапе тIоанаш лелхийта агрегаташ	43	78
Скважинаш караерзаяра йола цементировочни агрегаташ	212	100,5
Тракторни прицепаш — эзар	1,5	104
Трансформаторни подстанцеш	652	110
Электрографически машенаш	676	139
Электроинструменташ — эзар	107,0	92
Металлически пхьегIаш — тонн	48,7	2,2-зза
Металлически менгеш — эзар	11,1	85
Шарикови авторучкаш — миллион	5	104
Кирпишк (колхозаша яьр йоацаш) — миллион	82,1	95
КIир — эзар тонн	13,3	95
ГИПС (алебастр) — эзар тонн	4,9	100,0
ВIашагIъехка аьшкбетона изделеши конструкцеши — эзар кубически метр	110	149
Хьаара эза хьу (колхозаша кийчъяьр йоацаш) — эзар кубически метр	86,1	99,7
Херх хьекха хьун материалаш (колхозаша кийчъяраш йоацаш) — эзар кубически метр	31,8	79
Дахчан гамех яь Iоакъаш — эзар кубически метр	17,8	113
Мебель — миллион сом	5,7	118
ТIехнахьа ювхаю трикотаж — эзар	34	43
Чухнахьа дувхаду трикотажни барзкъаш — эзар	933	120
Швейни изделеш — миллион сом	19,7	102
Кога гIирс — эзар пар	494	75
Бытовой химе товараш — миллион сом	2,0	121
Паччахьалкхен ресурсай бедалах даькка дулх — эзар тонн	5,8	127
Колбасно - ветчинни изделеш — эзар тонн	2,5	122
Паччахьалкхен ресурсай бедалах даькка дулхдаьтта — тонн	483	126
Паччахьалкхен ресурсай бедалах даькка генарий даьтта — эзар тонн	2,1	57
Мерзача шурий продукци — эзар тонн	28,5	108
КIолдаш — тонн	607	122
Кондитерски изделеш — тонн	1987	99,3
Маькхи маькха булочнии изделеш — эзар тонн	34,7	94
Макаронни изделеш — тонн	1874	86
Консерваш — миллион условни банка	25,8	99,4
Ийй — эзар декалитр	545	100,6

Керда техника производствана юкъеккхаьарах, производствои технологии эргаяккхаарх, болхлоша, инженерно - технически болхлоша творчески хьинаре къахьегарах, производственни фондех дикагIа пайда ийбарах къахьегама овсарле лакхъяра 1971 шера хьалхарча ах шера план 102,7 процент кхоачашъяьй. 1970 шера хьалхарча ах шера хинначул 9,2 процент лакхъеннай из укх шера.

ДегIа мел ена продукци къахьегама овсарле лакхъяра чотах хьаьхиннай. «Грознефть» объединене предприятешка къахьегама овсарле 12 процент лакхъеннай, «Грознефтехимзаводы» объединене предприятешка — 11 процент, «Красный молот» заводе — 14 процент, «Пищемаш» заводе — 30 процент. Паччахьалкхенна планал совгIа пайда бара ах шера план республика ерригa промышленность хьанийцача тIеххоачашъяьй.

Машенашъеча производствана юкъеккхихьар дикагIйола технологически процессаш. Нийсача, йоккхача штамповка яра методаца кийчйир оатхалаш. Пайда ийбир пластически массай машений оатхалехи приборехи, болат доала а даь оатхалаш кепатохача комплексни механизаци йир.

«Красный молот» заводе кара а ерзаяь арахеца йолаяьй мехкдаьттан газовии скважинашта эша 700 атмосфер давлени ловш йола штуцераш. «Нефтегазопромавтоматика» СПКБ опытни заводе караерзаяьй бурови балхашта диспетчеризаци ю производства система.

ЮРТА БОАХАМ

Нохч - ГIалгIайчен юрта боахама къахьегамхоша, КПСС XXIV-ча съезда решенеш кхочаш а еш, 1971 шера хьалхарча ах шера хьинар кхо ца деш къахьийгад дIахо а юртбоахама производство дегIайоалаяра, кердача пятилетка хьалхарча шера тIаийца социалистически деккхараш кхоачашдара.

Укх шера колхозашеи совхозашеи дика аIаштIехьбаьккха чакхбаьккхар бIаьстан дув ялат дIадера болх. БIаьстан дув ялат дIадера план тIеххоачашъяьй.

1971 шера ерригa республика хьанийцача юртбоахама культураш дIайийна майдаш укх тайпара хилар:

	эзараш гектараш
ХIамаш дIайийна ерригa лаьтташ	466,1
Ялата культураш	299,4
Цох: гурахь дув кIа	125,4
Гурахь буа мукх	37,9
Фуна лаьрхIа йийна хьажкIаш	37,5
Дуга	4,0
Ялата-бобови культураш	11,0
Технически культураш	29,1
Цох: фабрични шекара свекла	7,2
гидуаргаш	19,5
Тхьамка	1,2
баьцадaараш, бахчаш, коартолаш	17,5
царех: баьцадaараш	10,0
коартолаш	3,9
Доакъара культураш	190,1
Царех: силосан мошача доакъаран лаьрхIа йийна хьажкIаш	60,7
цхьан шерара баьцаш	84,8
дукхача шерашка тIаювла баьцаш	38,2

1970 шера хинначул дикка дукхагIа хиннай ялатеи доакъареи культураш дIайийна майдаш.

Колхозаша, совхозаша, кхыча паччахьалкхен боахамаша 1971 шера ялата лаьрхIа хиш дехкача лаьтташка дIайийна ерригa культураш 79,2 эзар гектар я, царех 43,6 гектар ялата культураш я.

Хиш дехкача лаьтташка ерригa дIайийначa шекара свеклах 43 процент фабричнии шекара свекла дIайийнай, баьцадaараш — 75 процент, гурахь дув ялат — 18 процент.

1971 шера хьалхарча ах шера колхознии совхознии кхашка хьалийхьай 373 эзар тонн органически удобренеш. гурахь юв зернови культураш дIайийнача 118,6 эзар гектара тIа минеральни удобренеш тайсай. Ерригa дIайийнача юртбоахама культурех 98 эзар гектара тIарчарна гербицидашца обработка яьй, из хул соахка хьалхарча ах шера хинначул 31 процент дукхагIа.

Укх шера республика юрта боахама къахьегамхоша дика хьийкъа хьалкхеяьй гурахь дIайийна ялата культураш. Массанахьа ялат чуэцаши паччахьалкхенга доххаши латт. ПхелагIча июле республика кхашкара хьекха культураш 25 процент чилар (хьажкIаши дугеи доацаш) царех 67 процент аьрда а даьннад. Цу майдера юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара чуийцад 21,3 центнер ялат.

1971 шера 5-ча июле йол кийчъяра план 28 процент, витаминно-баьца хьоар даккхара план 40 процент кхоачашъяьй.

	эзар	1970 шера I июле хинначунца нийсдича.
Хьайбаш	146,1	102
Цу даькъе доахан	49,7	103
Хьакхарч	104,5	110
Жаи гаьзарийи	743,6	110
Коа тIара оалхазараш	1848,2	109

1970 шера хьалхарча ах шера хинначул укх шера цу юкъа хьайбаш 2, 3, хьакхарч 9, 2, жаи гаьзарийи 70,3 эзар дукхагIа хиннай.

1971 шера хьалхарча ах шера колхозашкеи совхозашкеи хьайбай продукташ яхар укх даннеша хьахьокх:

	1971 шера хьалхарча ах шера яьхараш — эзар тонн	1970 шера хьалхарча ах шераца нийсдича проценташца
Дулха (лаьрхIа дIаденна доахани оалхазараши)	6,5	146
шура	49,1	114
фуаш (миллионаш)	38,4	119
тха	2,5	113

Хьайбай продукташ дукхагIа хилийтай керттерча даькъе доахачеи оалхазарийн продуктивность лакхъяра чотах.

1971 шера дIабахача ялх бетта республика колхозаши совхозаши юкъера лаьрхIача хIара кхоабача Iаттагара яьккхай 1133 килограмм шура, аьлча 106 килограмм дукхагIа 1907 шера хьалхарча ах шера яьккхачул. ХIара яхкача котама тIехьара хьагулдаьд 87 фуъ, ер шу долалуча хана хиннача жена тIера хIара устагIанна дIалаьрхIача даькка тха 4,5 килограмм я.

Эггара лакхагIа доахана продуктивность хилийтай укх шера хьалхарча ах шера укх колхозий хьайбаш лeладераша: Наурски района «Красное знамя» — 1646 килограмм. Шелковской района «Красный пахарь» — 1428 килограмм. Ермоловски совхозе — 1436 килограмм шура яьккхай. ХIара яхкача котама тIехьара дIабахача ялх бетта цу совхозе хьагулдаьд 113 фуъ.

Цхьан устагIанна тIера даьккхар дIалаьрхIача дукха тха даьккхад Шелковской племовцесовхоза хьайбаш лeладераша — 7,3 килограмм, Шелковской района Коминтерна цIерагIча колхозе — 5,6 килограмм, Наурски района «Красное Знамя» колхозе — 5,3 килограмм.

Цунца цхьана колхозийи совхозийи дуккхача хьайбай фермашка дулх, шура, фуаш, тха дукхагIа даккхара торонаш яле а царех бизза пайда эцац.

Доахана продуктивность лоха я, дукха дов доахан, иштта дукха Iаьхара дус уж, цудухьа кIезига тIадетталу доахани коа тIара оалхазараши.

Хьайбай продукташ йоххара паччахьалкхен план (планал совгIа уж йоххара задани а дIалаьрхIача) 1971 шера хьалхарча ах шера план укх тайпара кхоачашъяьй:

	План кхоачашъяр процентаща хьалхарча ах шера задани а дIалаьрхIача	1971 шера хьалхарча ах шера план кхоачашъяр % 1970 шера хьалхарча ах шераца нийсдича
Доахани оалхазараши	107	130
Шура	103	.12
Фуаш	104	113
Тха	117	109

1971 шера хьалхарча ах шера паччахьалкхенга планал совгIа дехкад 832 тонн доахан, 1,1 эзар тонн шура; 1,6 миллион фуъ, 506 тонн тха. Хьалхарча ах шера планал совгIа шозза дукхагIа дехкад коа тIара оалхазараш.

Цунца цхьана хьалхарча ах шера план а кхы тIаенна задани а дIалаьрхIача доахан доххара план кхоачашъяьяц: Гудермесски, Советски, Сунженски, районаша; шура йоххара план кхоачашъяьяц: Ачхой - Мартана, Грозненски, Сунженски районаша, фуаш доххара план кхоачашъяьяц Шаьла района.

Нохч - ГIалгIайчен юрта боахама къахьегамхоша, КПСС XXIV-ча съезда решенеш чIоагIа къоабалъяь хьал а лаьца, къовсам лоаттабу сихагIа ялат чуийца даккхара, хьайбашта эша доакъарий запас кхоачамхиллал Iалашъяра, кердача пятилетка хьалхарча шера паччахьалкхенга юрта боахама продукташ йоххара оттаяь планаши социалистически декхараши толамца кхоачашдара.

ТРАНСПОРТ

Къилбаседа - Кавказа машенаькъа Грозненски отделене халкъа боахама мухь дIа-юха бахьара хьалхарча ах шера план 104,5 процент кхоачашъяьй. Мухьаш тIадоттара план 103,9 процентийи цу даькъе мехкдаьтта продукташ чуйоттара план 101,7 процентийи кхоачашъяьй цо.

Пассажираш дIа-юха бигара хьалхарча ах шера план 103,9 процент кхоачашъяьй. Хьалхарча ах шера дIа-юха йигай 5890 беза мухь тIабола поезд, царца планал совгIа дIа-юха бихьаб 2,2 миллион тонн халкъа боахама мухь.

Автомобильни транспортаца мухь дIа-юха бахьара хьалхарча ах шера план 103 процент кхоачашъяьй. Укх шера хьалхарча ах шера дIа-юха бихьа мухь 9,4 процент дукхагIа ба соахк цу юкъа дIа-юха бихьачул. Пассажираш автобусашца дIа-юха бигара ах шера план 100,6 процент кхоачашъяьй, хIаьта 1970 шера хьалхарча ах шера бигачул 5,6 процент дукхагIа дIа-юха бигаб укх шера пассажираш цу юкъа.

КАПИТАЛЬНИ ГIИШЛОШЪЯР

1971 шера хьалхарча ах шера дIахо а балхаш дир керттера производственни мощностaш хьалъечеи реконструкци ечеи. Царех я А. Шерипова цIерагIа Грозненски мехкдаьтта чакхдоаха завод, «Трансмаш» завод, Къилбаседа - Кавказа синтетически каучука завод, цементни завод, кхыйола предприятеш.

Республика халкъа боахама керттера фондаш 1971 шера хьалхарча ах шера 38,6 миллион сом лакхъеннай. Цунца цхьана керттера фондаш болх бе йолаялийтара даькъе ах шера план кхоачаш ца яр бахьан долаш пайда ца эцаш дисад 12,4 миллион сом, аьлча 24 процент.

Паччахьалкхен планагIа республика халкъа боахама капитальни вложеней боарам хилар 104,4 миллион сом. Цхьабакъда, капитальни вложенешта лаьрхIа хьахийцача средствaех бизза пайда ийцабац, ах шера план 86 процент мара кхоачашъяьяц, цу даькъе гIишлон - монтажни балхаш кхоачашдара план 85 процент мара кхоачашъяьяц.

Подрядни организацеша шоай низаца гIишлон - монтажни балхий план кхоачашъяр хьахьокх дIахорча даннеша:

	план кхоачашъяр процентаща Хьалхарча ах шера	1971 шера хьалхарча ах шера план кхоачашъяр процентаща 1970 шера хьалхарча ах шераца нийсдича
Ерригaча республике гIолла	105	109
Цу даькъе: Нохч - ГIалгIай гIишлошъеча управлене		
СМУ-1	94	107
СМУ-2	103	131
СМУ-3	26	—
СМУ-4	118	122
СМУ-5	103	102
СМУ-6	89	113
СМУ-7	96	103
СМУ-8	86	97
СМУ-9	84	93
СМУ-11	100,1	108
ПМК-105	71	65
Спец СМУ	87	106
«Грознефтехимремстрой» трест	104	113
«Чечингсельстрой» трест	123	107
СМУ-4	112	129
ПМК-101	110	113
ПМК-223	100,8	108
ПМК-132	113	151
ПМК-557	104	110
	123	140
«Чечингушводстрой» гIишлош ю управлени	107	125
«Чечингазстрой» трест	101	126

ГIишлошъеча хьалха санна хIанз а цIенхаштара кхоачамбоацараш нийслу. Бизза низ тIа а бахийта пайда эцац пусков гIишлоши объекташи хьалъеча хьахийцача ахчаи средствaех, материальнии къахьегамеи ресурсах, цудухьа дукха ха йоакхх цар хьалъеш латташ, шоай ханнахьа болх бе йолачлийтац производственни мощностaш, керттерча фондех пайда эцара йилла ханаш телхаю. эсала пайда эц машенехи механизмехи, гIишлош хьалъеча ма эша болхлойи гIишлон материалаши Iалашъяц, балха ха зехьа йоаеш моттигаш нийслу.

КЪАХЬЕГАМХОЙ МАТЕРИАЛЬНИ ХЬАЛИ КУЛЬТУРНИ БОАРАМИ ЛАКХБАР

Пхе шера планагIа халкъа боахам дегIабоалабара йолча КПСС XXIV-ча съезда Директиваш тIа белгалдаьккхад дIахо а советски наьха материальни хьал лакхделга.

Кердача пятилетка хьалхарча ах шера республика халкъа боахаме къахьегаш бола болхлойи гIулакхера нахи 2,5 процент дукхагIа хилар 1970 шера хьалхарча ах шера хинначул. Юкъера лаьрхIача халкъа боахаме къахьегача болхлошта бетта луш дола алапи 5,4 процент лакхделар 1970 шера хьалхарча ах шера хинначул.

Правительствоc баьча соцамга хьежжа лакхдеш латт машенаькъа транспорта болхлоштеи гIулакхерча нахаи луш дола алапи.

Паччахьалкхена кооперативни торговле розничии товарооборота боарам юкъара кхача а тIехьа дIалаьрхIача 1971 шера хьалхарча ах шера 214,7 миллион сом хилар, 1970 шера хьалхарча ах шера хинначул 8 процент дукхагIа.

Республика цхьайолча организацеша розничии товарооборота план кхоачашъяр хьахьокх дIахорча даннеша:

	1971 шера хьалхарча ах шера розничии товарооборота боарам (миллион сом)	ах шера план кхоачашъяр процентащца
Моттигера торгаш	84,0	100,9
Грозненски горпищеторг	20,8	102
Грозненски горпромторг	22,6	103
Грозненски гастрономторг	11,2	95
Универмаг	16,1	103
Гудермесски смешторг	4,3	99,2
Столовей, ресторанийи, кафе трест	8,0	100,8
Грозерча машенаькъа станце ресторан	1,1	100,0
«Грознефть» объединене УРС	23,2	100,5
«Грознефтехимзаводы» объединене орс	13,7	10,3
Къилбаседа-Кавказа машенаькъа Грозненски отделене орс	7,2	100,3
Хьун боахама управлене орс	1,7	96
Мелиорацеи хьун боахамеи орс	1,0	102
Аптекоуправлени	1,6	98
Союзпечать	2,2	109
Книготорг	1,2	106
Горплодоовощторг	2,2	85
Наха бытови гIулакхаш ду Министерство	4,7	94
СССР-а Госснаба Союзглавтара	0,8	104
Потребительски коопераци	67,5	100,7

Товарооборот дикка лакхъенна яле а наха чIоагIа хоаттанна дIаэцаши дола товараш: эипаш, тайп-тайпара кIадаш, барзкъаш, кога гIирс, холодильникаш, кIуъсаш, фарфоро-фаянсови, эмалированни пхьегIаш хIанз а тIехьа кхоачамхиллал йоацаш я.

1971 шера хьалхарча ах шера торгующи организацешта моттигерча промышленноста предприятеша IалашдаЬ товараш 10 миллион сома маьха хилар, хIаьта 1970 шера хьалхарча ах шера хинначарел 9 процент дукхагIа.

Товарооборот дикка лакхъялар цхьана хьалхарча ах шера бахача наха сберегательни кассашка Iодехка ахчаш а дукхагIа хилар. Ах шера сберегательни кассашка наха Iодилла ахча 4,6 миллион сом дукхагIа хиннад.

Бахача наха бытови гIулакхаш дар дIахо а дегIадера. Хьалхарча ах шера бахача наха даь бытови гIулакхаши кхоачашдаь балхаш 6,2 миллион сома маьха хилар, из хул 1970 шера хьалхарча ах шера хинначул 510 эзар сома маьха дукхагIа, аьлча 9 процент дукхагIа. Быта предприятеша юрташка даь бытови гIулакхаш 19 процент дукхагIа хилар. Цхьабакъда, ерригa республика хьанийцача наха бытови гIулакхаш дара ах шера план 95 процент мара кхоачашъяьяц. 1971 шера хьалхарча ах шера ерригa республика хьанийцача наха чубаха цIенош эксплуатаце дIадалара план 76 процент мара кхоачашъяьяц. Паччахьалкхен планагIа лаьрхIача средствай чотах эксплуатаце дIаденна наха чубаха цIенош 51 эзар квадратни метр я, хIаьта жилищно - гIишлошъеча кооперацe средствай чотах эксплуатаце дIаденна наха чубаха цIенош 4,7 эзар квадратни метр да.

ДIахо городашкен юрташкен бахача наьха хьалаш тоадаро дукха балхаш даьд. Ах шера сетьевойи кхоачачен газана газифицировани яьй 5858 квартира.

Халкъа образовани, Iилма, культура дIахо дегIайоалаеча а дика толамаш даьхад. Тайп-тайпара дешар дешаш вай республике 350 эзар саг ва, аьлча республикера, хIара кхоалгIавола саг дешаш ва.

ДIадахача 1970—1971 дешара шера республика городашка, юрташка болх беш яр 464 дийнахьара, 63 сайрийнара, сменни, заочни юкъара образоване школа. Цига болх беш бар 12 эзар совгIа педагог, хьехархо, воспитатель. Школашка дешаш болу берашкой хилар 278 эзар саг, вузашкеи техникумашкеи дешаш бараш 28 эзар саг, хIаьта профессионально - технически училищашка дешаш вар 12 эзар саг.

Республикерча ерригача юкъарча образоване школашкара 18 эзар дешархочо чакхъяьккхар бархI класс, хIаьта итт эзар гаргарча саго чакхъяьккхар юкъара школа.

Республикера вузаш, Iилматохкама учреждениеш хIара шера тIа-тIа а кердача кадрашца ладашбу. Шир вузей 12 Iилма-толкама учреждениешкей болх беш 1645 Iилмай болхло, царех 21 Iилмай доктор, 316 Iилмай кандидат. Iилмай кандидаташта юкъе я 60 кхалсаг.

Шерагара шерага дукхагIа хул культурно - просветительни учреждениеш, городашкен юрташкен бахача наха цар деш дола гIулакхаш тоалу.

Республикерча къахьегамхошта долча гIулакха болх беш 5 миллион книжка дола 384 массови библиотека я, царех 286 библиотека юрташка я, цар фонде да 2 миллион книжка. Цул совгIа республике я шоай фонде 3,6 миллион книжка дола 235 техническии специальнии библиотекаш.

Клубашка, кинотеатрашка, эканарча майдашка болх беш я 341 киноустановка, царех 177 широкоэкраннии шераформатнии я. 27 дIа-юха лелача киноустановкаша гIулакх ду лоаман даьгIенашка дIаьалхьа доахан леладерашта, колхознии совхознии станашта, бригадашта, фермашта.

ДIадахача ах шера шерделча бахача наха медицински исвкъетал делга. Республикерча здравоохранена чуйоагIа 76 больница, 264 амбулаторийи поликлиникой, 282 фельдшерски, акушерски пункт, 87 кхалнаьхи берийн консультацеш, кхыйола дарбана-профилактически учреждецеш. Цига болх беш ва 1997 лори 6495 юккъера медперсонала болхлон.

Берашта гIулакх дара республике цахаддаш болх беш я 39 берий бешь ясли. Цига я 26,3 эзар моттиг. Шерра дегIайоагIалатт укх шера аьлча берий кхаъкулаш долча хана, берий могаден сеть.

Боккхийчарнеи бераштей лечебни хIа республике болх беш я 9 санатории курорти, цига дIадахача ах шера дарба дайташи сакъоIаши хилар 6 эзар саг.

Шергара шерга дегIадоагIа латт вай республике къахьегамхошта социальни Iалашо елга. Республике ва 108,9 эзар пенсионер, укх шера цхьоалагIча июлденз дукххача болхлоех, гIулакхерча наха, колхозоех болча пенсионерашта лакхлаьд телаш дола пенсеш.

Хьалхарча ах шера даьхача толамий итогаша къаьгга хьахьокх керда пятилетка дика дIайолаяьлга.

Республика къахьегамхоша дерригa шоай низаш оарцагIа даьхад ийслагIча пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяраи халкъа боахама дерригa доакъош дIахо дегIадоаладаран.

Нохч-ГIалгIай АССР-а статистически управлени.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

КУЛГАЛХО—ОРГАНИЗАТОР А НАХА КХЕТАМ ЛУР А

«Нагахьа санна кулгалхо кхыметтел единоначале бокъонаш енна вале а, — аьннад Л. И. Брежнева парте XXIV съезда КПСС ЦК Отчетни доклад еш, — тIаккха а алхха приказа низах кхоачам хиитта Iе йиш яц цун. Вай парте даим хозахета белгалдахаш боахамеи кхетамеи балха юкъе органически бувзам хиланза барг ца хилар. Цо дIадех, шоаш гIанйеса экономически административни решенеех кхетам балара гIулакха мел пайда боал хьожаш кулгалдеча болхлоша даим уйла елга».

Республика партийни организацей вахара юкъмоттиге латт КПСС XXIV съезда исторически решенеши материалаши. Уж кIоаргга дIайовзийтаран царна пропаганда яран юкъеззаб съезда делегаташ, кулгалду партийни, советски, боахама, профсоюзни, комсомольски органий болхлой, халкъа боахама специалисташ. Съезда решенешта пропаганда еш, къахьегаме хьоккамаш дуккагIа лакхдара, производственни планаши социалистически деккараши кхоачашдара коллективаш оарцагIйовхаш беча балха тIара кхувлача масалаша вай кхы тIа а дог тераду, хIара кулгалхочо шийггара хьоккам телар, партийни организацеша беча идейно - кхетама балха юкъе цо шерра дакъа лацар боккхача лоархIаме хилара.

Кулгалхой къахьегамхоща вIашагIбетталулга республикерча дукккача партийни комитетий практикана чIоаггIа юкъедахад. Юххьанцарча парторганизацей партийно - пропагандистски тIулакхашта юкъе, белггала аьлча, къахьегамхошта хьалхашка касткаста политически докладаш яр санна йолча формана юкъе, маьхера дакъа лоацарех ба — производственно - товарни контора директор А. Н. Пасечник, Грозхимкомбината директор Л. А. Шилов, Респотребсоюза правлене председатель М. I- Мамаев, Статистически управлене начальник П. А. Гребенщиков, Грозненски ремонтно-механически завода директор А. Н. Сардалашвили, дукккача кхыча предприятей, колхозий, совхозий кулгалхой.

Дукккача кулгалхошта къахьегамхоща вIашагIбетталулга дега хьашт дола гIулакх а хинна дIаэттад. Цар дог тийшад, хIара уж вIашагIа массаза кхет шоай духовни уйлаш йIаьхий хулаш, политически дешашта духтIабоахаш, вахар, наьха дагардараш кIоаргаIа довзийташ хиларах.

ХIанз, КПСС XXIV съездо белгалъяь планаши декхараши практически кхоачанде доладеннача хана, кхы а биззагIа, дуккагIа пайда эцанза барғбац Iоаьча опытах, лаккача политически сакхетама, къахьегамца коммунистически гIулакхаш хургIолча уйланца къахьегамхошта партийно-политически кхетам балара ерригача арсеналах.

Октябрьски районе опыт йола боахама кулгалхо, производство кхетаме вIаштIехьлаккха ховш вола организатор лоархIаш ва коммунист Е. Н. Щеголяев. Дуккха шераш хьалхагIа дена толаме кулгалдеш хьавоагIа из мехкльттен гази доахача «Октябрьнефть» управлене электрооборудованеи электроснабженеи прокатно - ремонтни цеха коллектива.

Евгений Николаевича шоллагIа общественни декхар а да «Общественни производства эффективность лакхъяра наькъаш» яха тема Iомаеча семинарски группа пропагандист ва из, къахьегамхой депутатий Октябрьски районни Совета депутат ва. Йоакхо е езаш дола хIамаш дукха да цеха начальника, хIаьта а даим теркалду цо коллектива идейни вахар, болхлошта хетараш, эшараш, ловраш. КIоарга знанеш йолаш, зийна дайза дукха хIамаш ховш волча цо, парте политика лоархIамегIарча дешаех, кердача пятилетке цеха коллектива хьалхашка латтача декхарех лаьца болхлошта хьалхашка хадданза докладаш а еш, Е. Н. Щеголяева партийни организаце секретараца Руда Николай Ивановичаца, коммунисташцеи парте боагача болхлошцеи цхьана вIаштIехьдаьккхад, ийс шера вIашта цехо хан-ханнахья паччахьалкхен планаш кхоачашъелга. Укх шера ялх бетта производственни план а иштта толаме кхоачашъяьй. Цеха коллективе дика вIаштIехьдаьнад психологически климат, доттагIал, вIаши юкъера новкъостал делга. Из я къахьегама овсарле лакхъергйолча лоархIамеча факторех цаI. Укх хьалхарча ах шера къахьегамеи производственнии дисциплина толхаяь цхьаккха моттиг хиннаяц цеха коллективе. Даим нахаца хиларах, царца айхха бувзам лоаттабарах низ болаши бIубенней хул Евгений Николаевич, шийй уйлаш, выводаш, зеденнараш нийса дий хьожаш тохк. Цудухьа йиззача бокъонагIа ала йиш йолаш да, цеха начальникех шийх доахкача дикача гIулаккхаша дукккача хьале коллективе беча идеологически балха толам боаккхаш хилар.

Парте обкома бюрос баьча сонамагIа Е. Н. Щеголяевна КПСС Нохч - ГIалгIай обкома Сийлен грамота еннай къахьегамхошта коммунистически кхетам балара дукккача шерашкеи толамеи болх барах.

Нахаца бувзам лоаттабар, царна юкъе хилар... Дукккача хьале духхьал уж хIамаш да, парте XXIV съезде дийццача тайпара, корта болаш, новкъостащха дола хьалаш коллективе хьахулийтараши лоаггадераши, коммунизм хьалъяра дерригача гIулакхa толам боаккхараш.

КПСС XXIV съездо белгалъяь пятилетка программа берригача къахьегамхой низаши хьинари оарцагIдаха дьархIа я. Из кхоачашъяр дуxьа лоаттабеча къовсама юстарбаьннараш хила йиш яц: массане даьчох цхьа дакъа кхоачаргда хIаранега, хIаране юкъарча гIулакха юкъе дихьар мара хургдац массанега. Цудухьа да боахама гIулаккхех хьахиннараш юкъарчал доацаш общественни сакхетама боарамах тийша хилар.

XXIV съездо коммунисташ декхарийла баьб идейно - кхетама балха эффективность тIагIертта лакхъе. Октябрьски района партийни организацеща, съезда из указани кхоачаш а еш, хадданза идеологически влияни ергйола керда толашагIа йола формаш лех даим.

Укх тIеххьарча хана къаьстта уйла тIайохийт цар хIаранена къаьст-къаьста кхетам балара проблемашта. Дукккача юххьанцарча парторганизацешка традици а хинна дIаэттад парте хIара члено шийй новкъостащта хьалхашка отчеташ телга. Районни парторганизаце йизза лелаю принцип: коммунист бехктоккхаме ва шийй балха хьалхара, шийй цхьане гIулакхашта хьалхара хинна ца Iеш, балхага гIолларча новкъостий къахьегамаи гIулакхаштеи хьалхара а.

Района къахьегама коллективашта юкъе беча кхетама балха дешаш дувцара хетайий хул юххьанцарча парторганизацей секретарий семинараш, парте райкома пленумаш. Июне районни партийни актив хилар «КПСС XXIV съезда решенешца дувзаденна идеологически болх чIоагIбарах» дола дош дувцаш. Доклад йир парте райкома секретара Н. Ф. Кривоносовас.

Лекцеша, докладаша, партийни образоване системерча занятеша, пропаганда массови формаша, массаза а яхар мо, эггара хьинар долашагIа бола болхлойи гIулакхера нахи чулоацаш хилар теркал а деш района юххьанцарча парторганизацеша керттера уйла тIайохийт кулгалхоштен царна карарчарнеи юкъе хIаране шоайла бувзамаш леладара, наха юкъерча бувзама йIовхалга кхоачаргдолаш хIама ца хилар теркал а деш, къаьстта а, нагахьа санна уж вIашагIкхетараш низкъала доацаш, новкъосташха хуле.

Района цхьаболча кулгалхой шо-шоай я хIанзарча хьалашка теории практикен лоархIамегIарча дешаех лаьца къахьегамхошта хьалхашка шозза - кхозза выступлени яра оттаяь планаш. ХIаране ше-шийна план оттаяр политико - кхетама балха юкъе юкъарчал доацаш шоаш дакъа доацаргдолаш парторганизацена хьалхашка белггалара декхар шийна тIаэцар маIан долаш хул.

Парторганизацей массово - политически балха юкъе хьинаре дакъа лоац коммунисташа района кулгалхоша: А. Д. Костенкос — локомотивни депо начальника, Л. Н. Нюхалос — Грозперча машинаькъа станце начальника, В. М. Белорусова — «Нефтегазпромавтоматика» специализированни проектни конструкторски бюро опытни завода керттерча инженера, А. И. Нефедовас — «Октябрьнефть» НГДУ № 1 йолча районни инженерно - диспетчерски служба йоккхагIйолча геолога, В. М. Морозова—№ 2 йолча районни инженерно - диспетчерски служба воккхагIволча инженера, кхычар.

Организаторскии идейно - кхетамеи гIулакхаш эргадоахаш тоадаро, политически балха юкъе кулгалхоша шоаш дакъа лацаро кхы а лакхагIа яйбергба партийни организацей низ, КПСС XXIV съезда решенеш толаме кхоачашъяра дикагIа оарцагIйоаккхаргья коммунистий, берригача къахьегамхой опыти хьинари къахьегача коллективай вахара ерригача оагIошта цар еш йола влияни чIоагIъергья.

П. ХОРОШИЛОВ,
КПСС Нохч - ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела инструктор.

Тхога ЯЗДУ

IИЛМАН ЛАРДА ТIА

Планировани эргаяккхараи производство дегIайоалаяраи къаьстта боккха лоархIам болаш да къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхар. КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъяра къовсам лоаттабеча Грозненски бурувтохара балхий управлене коллективо укх тIеххьарча хана керттера теркам тIабахийтаб цу гIулакха.

Къахьегам вIаштIехьбаккхара, технически нормированеи алапеи отделаша нормативно - тохкама станце болхлошна цхьана дукха балхаш ду къахьегама нормировани елга эргадаккхара. «Грознефть» объединене предприятей бурувой къахьегама овсарле лакхъяра. Хьалха латтача бурувдеттарий балха дикагIйолча методий инструктивни карташ увттаду, балха денах мишта пайда ийбу каст-каста. беррига къахьегаш бола нахи царех лакха квалификаци йола бригадаши меллай хьеж.

Буровойрча инструктивни вахтас Iомаю болхлошта спуско-подъемни балхаш дечара, бурильни инструменташ вIашагIъеххачара дикагIйола методаш. Уж санна йолча инструктивни вахташа буровойшка нийсленна дикагIдари прогрессивнегIа лари производствана юкъеххухь. ХIанз производствана юкъеххахьа йолаяьй инженераша тедка йола производственни процессаш.

Грозненски бурувтохара балхий управлене къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхара вIашагIъеххай творчески бригадаш. Царна керте латт цехий, отделай, бригадай кулгалхой. ХIанз цу управлене болх беш я НОТ-а воххI совет. 20 творчески бригада. Цар каст-каста къестаду къахьегама хьалаш тоадара, къахьегам кхетампа вIаштIехьбаккхара тIерзаяь мероприятеш кийчъяра дешаш. Творчески бригадашкеи НОТ-а советашкеи болх беш ва 197 саг, царех 95 инженерно - технически болхло ва.

1967-ча шера денз дикка толамаш даьхад управлене коллективо къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхара даькъе. Къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхара даькъе кийч а яь производствана юкъейихьача мероприятеша цу юкъа паччахьалкхенна баь пайда 4 миллион совгIа сом да. Уж толамаш лоххалийташ творчески къахьегараша укх шера а. Хьалхарча ах шера планагIа кийч а яь производствана юкъеяхьа езаш яр паччахьалкхенна 38 эзар сом пайда бергбола мероприятеш, хIаьта пайда баьб 81 эзар сом.

ДикагIйола методаш производствана юкъеккхахьарах, болхлой, къахьегама хьалаш тоаларах, НОТ-а кхыйола мероприятеш чаккхъяхарах 240 эзар совгIа сом пайда баьб. Дукха ха йоацаш къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхара вIашагIъеллар дикагIйола болхлой, инженерно - технически болхлой, гIулакхера нах юкъебоагIа НОТ-а центральни совет. Цунна керте латт управлене керттера инженер. Цо анализаш ю бригадашка йоаеча доагора - смазочни материалий, электроэнерге, химически реагентий. Цар бахьанаш тохк. Механизмех, автотранспортах, вахтови машенех мишта пайда эц хьеж.

Управленерча бурувдеттача бригадашка шерра социалистически ях йоаржаьй коммунистически къахьегама сийлен цIи яккхара, бурув тохара сухал лакхъяра. Цох доккха беркат даьннад. ТIа-тIа бурув тохара технологически режим тоаеш брак ца хулийташ къахьег цар. Буровойш сетевой графикагIа хьалъе йолаялар бахьан долаш кхозза кIезигденнад транспортага, механизмашка дIадодар. 75 процент кIезигъенний буровой хьалъеча дIайода балха ха. Пул совгIа вышкаш хьалъеш йола вышко-монтажни дукха бригадаш а кхычахьа балха яха йиш йолаш мукъаьлар.

Иштта къа а хьегаш кердача структурагIа болх беча тха управлене коллективо къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхара итогаш йича Нохч-ГIалгIай облсовпрофа шоллагIа моттиг яьккхай цо. Цунна хьожаьй ахчаи премии Сийлен грамотеи.

Д. ГАБАЕВ,
Грозненски бурувтохара балхий управлене НОТ-а лабораторе начальник.

Оаха яздаьчун лерагIа

«Де дезар деш дац» аьнна корта а болаш 29 мае «Сердало» газета тIа кепатеха араьлар Грозперча Октябрьски района Орджоникидзевски городоке бахача наха язлаьча письмо тIа белгалдаьхача кхоачамбоацарех йола заметка. Цу гIулакхах лаьца къахьегамхой депутатий Грозненски городской Совета исполкома председатела заместитела нов. Магомадова укх тайпара хоам бу тхога:

1971 шера 29 мае «Сердало» газета тIа кепатехача корреспонденце тIа дувцараш бакъъ хинна хилар дIахойт Грозненски горисполкомо.

Ленина улица кхоачалуча хинна нувхий гув хIанз дIабаьккхаб. Цу Микрорайоне бахача нахаца кхетама болх белга тIадожадаьд Октябрьски райисполкомаи милице отделаи.

ДАЬГIЕНЕХ БИЗЗА ПАЙДА ХIАНА ЭЦАЦ?

Лоаман даьгIенашка хьайбаш леладелга чIоагIа пайдане гIулакх да. Практико къаьгта хьахьекхал лоамашка хьал а кхувлаш хьайбаш доажадича доакъара кхоалагIча даькъа кхом белга а, хIаьта царна гIулакх де дуккха аттагIа долга а. Уж ши дика хIама бахьан долаш кходаьча руакъа торо хулийт боахамашка хьакхарч а коа тIара оалхазараш а леладелга тоаде, хьажкIий, шекара свеклай, алатабобови культурай кхаш шерде.

Пул совгIа дика ховш да лоамашка дигача хьайбаех хIаранена денни буси цхьа килограмм а кхы совгIа а дозал тIакхетилга, царгара йоаккха шура дуккагIа хулга а, шурий хьоанал 4,7 процентага дIакхоачалга а, центнер шура яккхарга дIадодар дукха кIезигагIа хулга а.

Духхьал цхьан аьхки лоамашка лелалаьча бежана тIакхета дозал 110—140 килограмм хилар а гучадаьннад. Иззал дозал тIатохара чуоттадаь кхоабача бежана яла еза 15—20 центнер йол, 5—7 центнер комбидоакъар. ТIаккха царна Iупал дар а IотIатехача дукха зе хул боахама.

Даьча лоархIамаша гучадоах лоаман даьгIенех пайда эцача Урус-Мартана а Ачхой-Мартана а районий боахамаша соакк 40 эзар сома пайда баьлга а, маьхера культураш дIаера ши эзар гектар лаьтта мукъадаьккхалга а.

Итташ эзараш хьайбаш доажаде йиш я лоаман цонашка.

Цхьадола хьайбаш лоамашка а ухийташ, юхедисараш культурии даьгIенашка леладеш хилча хIара боахама боккха пайда балга шеко йолаш дац. Цунца дуккагIа хургда дулх, шура, тха.

Шаьрача ядача районий боахамашта лоамашкара къоаста а даь лаьтташ тIачIоагIдаьд цар доаханга а доалахьарча лаьттанка а хьежжа.

Лоацача хана лоамашка хьалъе лаьрхIад Iан замалахь а аьхки лагерни хьисапе а доахан леладергдола помещенеш, хьайбашта гIулакх дерашта чубаха цIенош, доакъара лаьрхIа складаш, ветеринарно- зоотехнически пункташ, тикаш, дарбан учрежденеш.

ХIанзле а 142 километр дIоахал а долаш автомашенаш леларгйола наькъаш да лоамашка долхаш. Цар торо хулийт лоамашка хьал а цигара юха цIа а кхувлаь доахан, жа машенашца леладе. Из бахьан долаш гIеллац наькъа хало дIаьнна хьайбаш.

Йоккхий я лоамашка доахан леладара торонаш. Бакъда, вай республике цу гIулакхах во пайда эц хIанз а. Масала, хIанз лоамашка леладеш 50 эзар бежан мара дац, хIаьта жа кхы а кIезигагIа да. БоагIача бесса лоамашкарча лаьттах пайда эцаш хилча цига леладе мегаргда 100—110 эзар хьайба, 250 эзар морса тха дола устагIа.

Шоашта уж башха дика лаьттaш тIачIоагIдаьча боахамий кулгалхоша йоакхо на яр мара цхьаккха а бахьан дац лоамашка дадача лаьттаех пайда ца эцар.

ХIара шера, къаьстта бIаьсти, юрта боахама Министерства наIаргара дIабовлац цхьайолча районашкарча колхозий а совхозий а кулгалхой шоай боахамашта лоамашкара лаьтта къоастаде яхаш. Массане а иззал доахан, иззал жа да тха цига хьалдига лерхIаш яхаш дувц.

ХIара шера кхоачашду пар декхар. Юртбоахама шу чаккхдоалаш дIатеххача гучадоал доакъар Iалашдара а, доахан доажадара а къоастадаьча лаьттаех 20—25 процент мара пайда ца ийцалга. ХIаьта районашка диллача цхьадолча боахамаша эрий дадийта гу маьхера лаьтташ. Цудухьа Iа юкъе кхаьчача доакъар ца тоъаш, доахан къасташ моттигаш дукха нийслу.

Ховш ма дий доакъара лаьрхIа дIаювча культураша республика кхашта 30—35 процент лаьтта дIалоацилга. Нагахьа санна лоамашкарча участкаех боахамаша пайда эцаре шаьрача метте дала хьаьна лаьтташ мукъадаргдар ялаташ а кхыйола культураш а леларa.

Дагестанерча лоамий цонашка хьежача вай республикера яраш дуккха а дикагIа я баьцаш тайптайпара, тIаккхача аттагIа, Iалама торонаш дикагIа хиларца. Белгалдаккха дезаш да цхьаькха а. Лоамашкарча лаьттаех боала пайда дика бовз Дагестанера а ГуржегIара а шоай доалахьа дола жа вай лоамашка лехкарашта. Итташ эзараш жа хул Нохч-ГIалгIайчен лоамашка цигара доажале доаладаь. Цхьаккха духьале яц царна еш. Вайна ма харра наькха доалахьа дола жа а доаладеш укхаза баьхкарашта бе-башха хетац цонаш йоврах Iулаш диза а дерста а хилча. Цар телхаю лаьттан культура. Когашта кIал а ухаш буц йоаярал совгIа гаьннара лаьхка хьаккхувлача - жево лаьттан эрозионни процессаш гучайоах, дукха наькъа такилгаш дехк. Наькъа йистошка тIаювл йоархIаш. Цу йоархIий ги гаьннара хьаккхухь устагIаша шоай тхаца. Цудухьа хIара шера вогIа хьувкъ цонаш. Массадолча боахамий кулгалхоцта хайча бакъахьа да вай республика экономика дегIаяра шоаш мел новкъарле ю лоамий цонех пайда ца эцаш.

Хеталу цхьайолча районий кулгалхоша шоай лаьтташка наьха доалахьара хьайбаш а жа а леладелга къоабалдой хьогI аьле. Кхетаде деза арахьара тIаухача наха меттел, вай республикерча наха леладу жаи доахани бокъо йоацаш цу лаьтташка доажале йиш йоацилга.

ДIалахача шера Грозненски района къоастаяь хиннача 25 эзар гектар цонашка доажадеш 5 эзар хьайба мара дацар. — Сенна эштеш цхьан бежана дажа пхи гектар лаьтта? — яха хаттар хьалхашка отт. ХIара гектара тIара укхаза 40—60 центнер моша доакъар доалаш хилча кхы а ирлу из хаттар. Кхы дикагIа дац из гIулакх кхыча районашка а.

Шахь ла йиш йолаш дац цу тайпара гIулакх.

Лоаца аьлча лоаман районашка шоашта лаьтта къоастадаьрашкара хьадеха деза цига жа а доахан а хьалдуталга, цу лаьттай культура лакхъелга.

Б. БОГАТЫРЕВ,
Нохч-ГIалгIай Юрта боахама Министерства лаьтташта тIахьожам бара отдела керттера инженер.

Грозненски химически комбината болхлоша чIоагIа лоархIаши сыйдаши ба № 17—18 йолча цеха аппаратчикаш Полушкин Анатолийи Марченко Анатолийи. Иттех шу да цар цига болх бу. Шоай сменни нормаш 105—110 процент кхоачашъю царех хIаране. Цар дакъа а лоацаш арахецача ацетона «Дикала знак» елар укх шера.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) аппаратчикаш А. Марченкои А. Полушкинии.

С. ХУГАЕВА сурт.

ДОЯРКАЙ ТОЛАМ

Доахан дика доажаду МалгIабика районерча «Ингушский» совхоза цхьоалагIча отделене шурийтоварни ферме. Цудухьа шортта шура лу цар. Учетчица Бекмурзиева Любас йоах, укх тIеххьарча шин бетта геттара дика толамаш даьхад оаха. Май бетта яьккхар 64,5 тонн шура, план 47 йолча. ХIаьта июнь бетта 64 тонн шура яьккхар, план 47 йолча. 20 мае денз кхоалагIча квартала чотагIа шура йоаккхаш да тхо, цу дийнахь шоллагIча квартала план кхоачаш а яь.

Дика къахьегаш, шоай социалистически декхараш массаза тIеххоачашдеш хьабоагIа дояркаш: Картоева Аня, Бекмурзиева Макка, Эсмурзиева Люба, Тукаева Тамара, КартоевгIар Ритеи Мадаши. Цу дояркаша юкъера лаьрхIача дийнахьи буси 13—14 килограмм шура йоаккх. Шерра ях а йоаржаь къахьегаш ба уж. Ферме хьалха латташ хьайоагIа коммунистка Картоева Аня. Цун дика гIулакхаш Сийлен грамотаца, баркалца дуккказа белгалдаьхад совхоза кулгалхоша. Дуккказа Сийлен грамоташи ахчаи премеши тийннай цунна КПСС горкомо, райисполкомо. Цунца болх берашта дика новкъост я Аня. Эшача гIо де кийча я из. Ца ховр дIахьех цо кьонача дояркашта. Цудухьа дукхаеза массанена. Иштта кхы шийй болх лох ца болийташ къахьегаш я из хьинар дола доярка. Ялх бетта план пхе бетта кхоачашъяьй цо. Кхы цул дукха тIехьа ца юсаш къахьегаш я Эсмурзиева Люба а. Ала безам боагIа, ка йола шун социалистически декхараш кхоачашде.

Б. ГАСАРОВ.

НАХА БАРКАЛ АРГДОЛАШ...

Шоай хьувкъам во, эсала хилар кхерача ахархой санна кер боаг тха, маьхк ерий а тхоай продукцена нах раьза ца хилар кхераш. Тха маьхк мел юа саг тха тIахьожамхо ва. Цар хьашташ кхоачашде мел хала да дувца деза. Наьсархошта хIара денна керда, чам бола кIаьла маьхк хилийтар — из да керттерар.

КПСС XXIV съезда решенеша кхы а айбаьб тха бехктокхам, наьха хьашташ кхоачашдерий хьалхарча мугIарашка хила доагIа тхо. Хьалха хинна кхоачамбоацараш дIалахара, керда торонаш лахара тIехьа заводе дIаболабаь болх цу решенешца бувзабенна ба. Царех лаьца беседаш ю оаха коллективана юкъе, производственни собранешка.

Шийй балха моттига сий лакха лоатталургдац саго, нагахьа санна цун квалификаци лоха яле, опыт, говзал еце. Йоккха говзал, опыт йолча тха болхлоша цахаддаш кьоначарна, керда баьхкарашта новкъостал ду. Шоаш хьаккашта боах цар уж, шоаш хьатIаоз. Цу гIулакхо боккха пайда бу. Керда тIавена саг сихха Iома а вале лакха овсарле йолаш къахьега волалу. Иштта Iомабенна а хьинаре болх беш а ба дукха ха йоацаш баьхка мехкарий бод хьувча машена тIа болх бу машинистка Оздоева Марем. цун гIонча Ажигова Аьсет, кхыбараш.

Кадрови болхлоех болча нахах а дош ала лов. Царех я маьхк йотта Могушкова Соня. Юххера цун кулгех чаккхйоал тха заводе ара мел хеца продукци. Маьхк хьаеш баьхкараша хьийга къ доврга, Соня кIезиг-дукха хьелой, пишка чу маьхк дIачуоттае цхьан — шин минута тIехьайоале, е шийй ханнахьа ара ца йоаккхаш юте. ХIана аьлча, сов тIехьа пишка чу оттаяь булка еррига тIера нйттIе хул. Из брак я. Хьалха дIачуоттайича ца совсаш Iочу а кхийтте юс.

Соняс из дар кхерам бац. Иштта шоай професси дика йовзаш, опыт йолаш ба тестовод Хамчиева Фади, Борова Iайшет. Соняй сменщица — маьхк йотта Селимжанова Фая, кхыбараш. Валхах дика кхеташ, болхлошта хьехам бала ховш ва мастер Сукиев Мурад. Дукха ба иштта хьоахабе мегаргбараш. Цар кьоккам тел кхычарна, шоашта тIехьабоах уж.

Цар хьинарца йоаккх заводо котало а. ВIалла ца хиннача тайпара дика толамаш доахаш чаккхдаьккхар оаха дIадаха ах шу. Ераш я цифраш. Валовой продукци арахецара из йохкара ялх бетта задани хIама ца эшаш 112 процент кхоачашъяьй. Цу юкъа планагIа 15 эзар сом цIена пайда бе безаш дар тхо. Баьр — 26 эзар сом.

Иштта да тха керттера кьокхамаш. ТIехкхоачаш ца еш цаI пункт йисац. ХIаьта, аз яьххача тайпара, керттера дар маьхк дика хилар да.

Укх пятилетке дукха эргаденаш хургья тхо долча. Кердача техникаца Iалашъергья завод, хувцалургья технологи. Цунга хьежжа лакхъе езаргья наьха говзал а. Хов тхона тхоашта кхычахьара пекараш кIезига ухийтилга. Нагахьа кьона специалист мара вайтац. Из а дукха Iац: цIенгахьа лест. Цудухьа моттигера нах Iомабе беза шоай предприяте болх бе. Из проблема кхоачашъе лерхI оаха тхоай заводе шера деша курсаш хьа а йийла.

Кастта хьаелларгья оаха кхаа ду цех. Оборудовани дIаоттаьй, документаци кийча да. Торташ, кхыйола стол хозду кондитерски изделеш эца гаьна городашка ух наьсархой. Цудухьа кондитерски цех хьаелла гIерт тхо.

Б. ПАРЧИЕВ,
Назранерча маьхк еча завода директор.

НОВКЪОСТАШТА ХЬОКХАМ ТЕЛАРАШ

Грозненски швейно - производственни объединене продукци вай республике а гаьна арахьа а дика йова. Шоаш тега хIамаш дика, цхьаккха гIалат доацаш хилийта къахьег хIамаш тегараша. Цудухьа дика маьхал а йоал уж. Из иштта ца хилча производственни заданеши социалистически декхараши кхоачашдулургдацар.

Объединене тег берий кочамаши костюмаши, маIача наьхеи, кхалнаьхеи, берийи сорочкаш, кхалнаьха нейлонови кухташ, боккхийчари берийи хачеш.

Дисциплина, наьха сакхетами къахьегамцара безами лакха хилийтара йоагIаш йола йоакхо ю укхаза. Массехк шу да объединене ерригача коллективо коммунистически къахьегама коллектив яха сийлен цIи яккхара тIехьа къовсам лелабу. Объединене берригача болх бечарех цаIиахи эзар гарггача наха из цIи лелаю.

ТIехдика мара хIамаш а ца тегаш. хIара денна дикагIа болх бар — из массане а девиз.

Дика вIаштIехьбаьккхаб объединене рационализаторий болх а. ПланагIа 22 эзар сома маьха рационализаторски предложенеш балха юкъейоалае езаш яр. ХIаьта 70 рацпредложени юкъейихьай. Цар шера производствана 38 эзар сома пайда бу. ДикагIболча рационализаторех лоархIаш ва мастер М. А. Щербика, конструктор В. В. Кривонос, барзкъий доакъош нийсдер В. П. Солдатенко. Масала, сорочкаш тегара технологи вIашагIйоллараx нн. Солдатенкоси Кривоносеи кийчъяьча рацпредложене шера 8,4 эзар сом пайда бергба. Нов. Щербика предложене шера 1,5 эзар сома пайда бу. Уж тайпа масалаш дукха доаладе йиш я.

Цхьоалагlча цеха коллективах къаьстта ала доагIа. Объединене хьалха латт из, цо делаю коммунистически къахьегама цIи.

Иштта лакха овсарле йолаш къахьег цунца ях лелаеча нов. Карасевай бригада а. Цун бригадерча наха яслешка даха ха хиннача берашта йола формаш тег.

Шоай цеха коллективахи цун къахьегамахи боккхача безамца дувц начальника Мустафина Екатерина Александровнас. Цехе меттел ерригача объединене а йовзаши сий деши я башха-дика швея-мотористка Сурцева Валентина Калистратовна. Дукккача шерашка хьинар ца кхоеш къахьегаш хьайоагIача цунна вай мехка дезагIа дола совгIат В. И. Ленина орден еннай. Иштта цеха коллектива сий лакха лоаттаду, кхы дукккачар а.

Б. АРШМАТОВ.

ЭСТОНСКИ ССР. Кердача промышленность дIахо дегIайоалае Iилман ларда тIа вIаштIехьбаькк слительни техника хIанзарча Уж тайпа дуккха проблемаш стерча планированеи управленеи меи проектно - технологически Укхаза кийчъяьча технологически стка кердача тайпаех, «СТЭМ» цифровой вычислительни машенех ча предприятешка.

СУРТА ТIА: НИПТИ воккхаг ранди диффузионни сварочни из хьаеча а ишта дакъа лоацаш лаш бутувча сплавах йолча из. НИПТИ оттаьча технологегIа мехкарча дуккхача предприятеш иттазза йIаьхагIа яхаш а я.

пятилетке электротехнически пролаьрхIад: прогрессивни технологи, ха къахьегам юкъехьоргба, вычисредстваех пайда эцаргба. къоастаеш я электропромышленносистемай таллински Iилма-тоххаинститута (НИПТИ) коллектив. процессех, технологически оснатайпах йолча специализированни дика пайда эц мехкарча дуккхаIвола Iилман болхло Рейн Саустановкана хьалхашка, хIаьта хиннав из. Штамп ларде а йоэлементашта сварка е лаьрхIа я кийчъяь цу тайпара штампаш ка пайда эцаш а массазарчарел

Э. НОРМАНА сурт.
ТАСС фотохроника.

РЕСПУБЛИКАНСКИ, ТЕЛЕВИЗИОННИ...

3 июле Сунженски района художественни самодеятельноста коллектива выступленеца дIайолаелар СССР хьаянь 50 шу дизара хетаяь, «Тоале, са республика» яха республикански телевизионни халкъа творчески фестиваль.

Сакъердамен чулоацам дика болаши яр фестивала программа. Ши сахьат гаргтача хана лаьттар концерт. Цу ерригана хана гIадбахача зрителаша деттача тIоарий тата лаьттар Сунженски района выступлени хиннача С. М. Кирова цIерагIча городской культурая салаIарен парка закрыти театр чу.

Концерт дIадоладелар Красноянский Александра композитора Туликова «Россия—дуIа» яха илли а оалаш. Цу иллеца вай Даьхенцара шин боккха безам хьахьокха хайра солиста.

«Гаьнаш ек» яха къаьнара казакий илли аьлар Ассински культура ЦIен кхалнаьха вокальни группа. Репертуар хоржаш шин тайпара никъ ба вокальни группа, халкъа оамалехьа оал илли.

Зрителаши жюрии раьза хилар композитора У. Эдисултанова лирически иллеш аьннача йижарий УспевгIар дуэта.

Композитора А. Шахбулатова иллеш паргIата, безаме аьлар йижараша МезаевгIар. Зрителаш цецбаьхар цар шоай оазий ховхалцеи цIеналцеи, дег чу дуьжаргдолаш илли аларца. Сов безаме, сов дег тIара цар илли аларах цар сийна тIоараш деттар кхыметтел шиш болча республикански жюре членаша а.

Наьха дегашка шийх йола дика уйлаш йитар комсомольски илле республикански фестивала дипломанта Ленински района культура ЦIен маIача наьха квартето. Цар зрителаш гIадбигар оазаш дика вIаштIехьъяьнна хиларца бига ца Iеш, илли алара культура лакха хиларца а. Къаьстта сакъердамен дикен дийкар цар аьнна «Алешкий безам» яха илли.

Дог айденна, халкъа бег юкъе а болаш аьлар «Саррахьа лоа доладелча» яха эрсий халкъа илли Ткаченко Аннас.

ЧIоаггIа безам тIабодаш яр Сунженски казакий хора выступлени. Дуккха ха хьалхагIа денз йовз из республикерча зрителашта шоай станице хьахнина шоай тайпара халкъа иллеш оалаш хиларах. Царна юкъе къаьстта дика аьлар «Тайшача кхертIошта юкъе», «Кхаьля сайре» яха иллеш. Казакаш гаьнна дIабахачара шоай станице юха цIабаххкар дувцаш дола «Дом гIетт наькъашкара» яха илли оалача хана сценера барашца цхьана белар берригa зрителаш а.

Программаца я хила ца йоагIаш йола номераш а, къаьстта концертни программа шоллагIча отделенеца. ХIаьта а, бIарчча чулаьца аьлча, Сунженски района выступлене хоза уйлаш йитар наьха дегашка.

Халкъа творчества фестивала кийчлуча хана культура отделой комсомола райкомой боккха кийчоня организаторскии болх бир. ХIаьта цунах даьнна беркат гуш а да. Фестивале яхийта йоагтIача тайпара яхийтай Сунженски район. Цхьабакъда, цIенхаштта Iоттар е йоагIаш да халхарийн ашарийн номераш программана юкъе сов кIезига хилар. ХIаьта цу категорех бола самодеятельни артисташ ца тоъаш бац. Уж художественни самодеятельносте дакъа лаца юкъеоза ха деза.

ХIанз чакхйоаккхача фестивало керттера лерхIар Нохч-ГIалгIайчен халкъа искусство, дикагIа йолча самодеятельни коллективай творчествера масалаш а кхувлаш, шерра хьагойтар, халкъий къаман традицеш шоай метте лоаттаяри дIахо дегIаккхувлари. ХIаьта условешка гуччахьа а шаьрра а хьайоах, хоровой коллективаша, вокальни группаша, солисташа халкъа илли а советски композитора илли а ала деза, халхара коллективаша — халкъа халхари хIанаара халхари де деза, халкъа инструментий ансамбло—шинь музыкальни пьеса, царех цаI бокъонца халкъа ашарца оттаяь хила еза. Уж условеш Сунженски районерча фестивале дакъа лоацараша, халахете а, кхоачашъяьяц. ЧIоаггIа халахет Нохч - ГIалгIай чу шортта дола халкъа иллеши ашараши концерташа сов кIезига хилар. Из кхоачамбоацар теркалде доагIа фестивале хIанзчул тIехьагIа выступлени ергйолча ерригача коллективаша.

Юххера а, дог гIоздоаккхаш яр жюре баьча соцамагIа телевизионни фестивала шоллагIча туре дакъа лаца хьожабаьрий выступленеш. Уж ба солист Краснянский Александр, Ассински культура ЦIен мехкарий вокальни группен маIача наьха квартети, Сунженски районера йижарий МезаевгIар дуэт а казакий хор а.

А. МИТРОФАНОВ,
Республикански халкъа творчества телевизионни фестивала жюре член, ВЛКСМ обкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе заместитель.

ХЬИНАР ДОЛА КХАЛСАГ

Бувзама отделени чууллача помещенех дIатIахьежача кхы дика гIирс хетац, оамалахьа хьалъяь яле а. Цхьабакъда, чухь цIеной цхьалхой я, цIен наьна кулг тIакхоачаш хилар хоалу.

Башха доккха доацача цхьан цIагIа чутаръеннай ши учреждени: бувзама 3-гIа отделени № 7516/039 йола сберегательни кассеи — Старопромысловски центральни сберегательни касса фалиал.

Цхьан пенах хьалтеха доахк плакаташи почта деча гIулакхех пайда дикагIа мишта эцаргба хойташ дола хьехамаши, хIаьта вокх пенах — тиражий таблицаши сберкасса деча гIулакхех пайда эцара посетителаш тIахьехаш дола плакаташи. ДIачувоаллашехьа бIарг тIаотт вымпела — коммунистически къахьегама коллектив.

1947 шера Ростовски финансови техникум йистеяьккхачул тIехьагIа даим яха Грозне хьайоагIа Клавдия Николаевна. 1958 шера юххье Иванова городокерча № 75 16/039 йолча сберкассе инспекторалла балха а яхе, мехкдаьттахойи цига бахача наьхен гIулакххаш де йолалу из.

Эхь-эздел долаш, нахаца Iимерза йолча цун вIаштIехьдаьлар клиенташта хьалхашка шин сий даккха, хIаьта къахьегам- дукхабезаши шин говзал даим эргайоахаш тоаеши хиларо цу вIамигача, цхьабакъда общества эшаш йолча, коллективана керте оттайир из.

Сберкассагара гIулакх эшаш дукха нах ух. ЦаIаш шоай совдола ахча кассе дIачутелаш ба, хIаьта вокхар аккредитиваш ийду, дуккхачар паргIатта йоххаши эшаши йола Паччахьалкхен чухьара кхаж боагIа 3% йола заем ийю, дукха бераш долча йоанеша шоашта паччахьалкхено хьожадаь пособеш дIайийду.

Уж ерригa операцеш шоаш ма ярра дика Iомаяьй Клавдия Николаевнас, хIаьта эггара кертердар — нахаца болх бе Iомаеннай. Алхха цу сберкассе ахча дIадилла улладеш а ма вий 2830 саг. Царех хIаране оамалаш шо-шоай тайпара я, хIаранеца цунна товргдолча тайпара де деза къамаьл, из хийраваргвоацаш.

Цудухьа 5.3000 сом соаххарчул дукхагIа хиннад цу чу дIадехка ахча, хIаьта II квартала план 15 июне кхоачашъяьй.

Старопромысловски центральни сберкасса заведующи Клавдия Андреевна Волгинас дийцар сона Клавдия Николаевна Пузенко керте латта коллектив районе дикагIчарех цаI хиларах, коммунистически къахьегама коллектив яха сийлахь цIи цунна енна хиларах, цар гIулакхаш массаза дика лелаш хиларах.

Клавдия Николаевна дика болхлой общественницей хинна ца Iеш, кхаь бера нана а я. Цун воI Юрий мореходни училище дешаш ва, йоI Лида — 10 класс йисте а яьккха лаборанткалла болх беш я, хIаьта эIамагIа вола воI Саша № 37 йолча школе 6-ча классе деша вагIа. Уж кхоккхе а къахьегам а нах а дукхабезаргболаш хьалкхедаьд.

ХIана город Грозне сберкассашка хьажар дIадоладеннад, йоах нов. Волгинас. хIаьта хIанзале а гуш да № 7516/039 йолча сберкасса коллективо цу хьажаре шийна йоагIаш йола моттиг лоацаргхилар. Из хьахьокх, цу коллективо барт тайна беча балхо.

Ловца боаккхаргба вай царна: шоай халача, цхьабакъда вай общества эшаш болча балха тIа аьттув балба шун!

А. ТИЩЕНКО.

Аджаре экономике боккхача лоархIаме я Грузински форда пароходство. Флота тоннаж укх тIеххьарча хана кхозза хIана хиннаяц аьнна дуккхагIа хиннай. Пароходства 35 кема хIанз дунен фордаш тIеи океанаш тIеи гIолла боал тувсаш лел.

Батумски порте — Грузе форда ковнаIарашка гIолла дунен рынке йода промышленни предприятей продукци, гIишлой материалаш, мехкдаьтта продукташ, цитрусови, сом, чай.

СУРТА ТIА: Батумски форда портера мехкдаьтта чудувтта гавана.

Н. АНАСТАСЬЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

КЕРДАЧА ТАЙПАРА

Укх шера шоллагIча квартала товарооборота план 115 процент кхоачашъяьй Грозненски горкоопторга коллективо. Планал совгIа бахача нахага дехкад 99 эзар сома товараш.

ИйслагIча пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра яьржача яхье хьалха латт Умалатов Ахьмада доал деча № 1 йолча тика коллектив. Май бутт болабелча денз самообслуживанегIа мах беш я из.

Хьалхарча кварталаца нийсйича дикка дегIаенай тIеххьарча шин бетта товарооборот, хьалха 17 саг хиннача хIанз 13 мара вац болх беш.

Белгалбаьнна дика къахьегаш а нийдархошца Iимерза ба йоккхагIйола продавщица Остащенская Мария Николаевна, продавщица Кравец Вася Ефимовна, продавец Шишханов Суламбек, кхыбараш.

М. БОТОВ.

Укх шера санна болх баьбац

ИйслагIча пятипетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра цIаккха ца хиннача тайпара хьинар айденна къахьег Нохч - ГIалгIай гIишлошъеча управленена чуйоагIача СМУ-4 гIишлошъераша. Укх шера хьал а даь дика оценка а яуш эксплуатаце дIаденнад цар диъ цIа.

ГенподрядагIа укх шера планал совгIа упрaвлене гIишлошъераша кхоачашдаь гIишлой - монтажни балхаш 220 эзар совгIа сема маьха да, хIаьта шоай низаца планах лаьрхIачул совгIа кхоачашдаьд 45 эзар сом мах бола гIишлой-монтажни балхаш. Уж къахьегама толамаш доахача хьинаре къахьегарца белгалъяьнна я А. Ф. Серов, И. Г. Никишин керте латтача штукатурий, малярий бригадаш. Юкъера лаьрхIача шоай смени нормаш 150—160 процент кхоачашъю цар. ХIанзлехьа август бетта чотах гIишлой - монтажни балхаш даьд цар.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ТОАДАР

1971-ча шера 8 июле араяьннача «Сердало» номера хьалхарча оагIок тIа кепатехача «ДоттагIали вIаши гIулакхаши леладара духьа» яхача материала тIа редакце бехкагIа гIалат даьд. Статьяй шоллагIча абзаца ворхIлагIа мугI «...СССР Министрий Совета Председатель В. Н. Новиков», аьнна яздаьд. Хила деза укх тайпара: «СССР Министрий Совета Председатела заместитель В. Н. Новиков».

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллен Грознен хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, мелхбоалехьара гIаьххьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гIолла 25—30, Грозне 27—29 градус йIовхал йолаш хила а тарлу. Кхоанен ломмеи кIезиг-дукха морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, хьалха лостам боацаш гIаьххьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура буйсашка 15—20, деношка 27—32 градус йIовхал йолаш хила а тарлу.

Метеостанци.

СПОРТ

САМБО

Массехк ди хьалха г. Туапсе чакхъяьннай РСФСР хьалхара моттиг яккхара самбо яхача кIалтохарах латара чемпионат. Цу яхьашка дакъа лоацаш хинна вай республика спортсменаш хIаране шя-ше котало яккхара латаш бар. Боккха толам баьккхар полусредни категорегIа латаш хиннача вай спортсмена А. Микаилова. Россе чемпион хилар цох, хIаьта РСФСР хержача командана юкъе а вахар. Цун тренер ва СССР спорта мастер Ф. Куцеля.

ФУТБОЛ

Селхан Орджоникидзе цIерагIча стадионе аргIанарча турагIа лайзар шоллагIча группа кхоалагIча зоне чуйоагIа «Терек» г. Дзержинскера «Химики». Счет 2:2 йолаш цхьаккха а кот ца воалаш чакхдаьлар ловзар.

ГАНДБОЛ

ГандболагIа ловзара РСФСР просвещене министерства XII спартакиада яхьаш чакхъяьннай массехк ди хьалха кагирхоштен мехкараштен юкъе. Кагирхошта юкъе хьалхара моттиг яьккхар Краснодарски края спортсменаша. ШоллагIча моттиге вай республика команда яьлар. Вай республика гандболисташа кастта Ростове хургйолча финальни яхьашка дакъа лаца бокъо яьккхай. Из бокъо яьккхай шоай группе лайзача вай мехкарий команда а.

М. РАШИДОВ.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

НИЙСА МАШАРА ПЛАН

Керда лоархIаме инициатива кхайкаяьй Къулбехьен Вьетнама Республика Ханна йолча революционни правительства (ВРП РЮВ). Вьетнамах йолча парижски переговорашка цун викало Вьетнама Демократически Республика хьаллаьца хиннача ворхI пунктах латта предложенеш елар. Цар тIа белгалду Къулбехьен Вьетнамера интервентий бIу арабоаккхаргбола ха оттаелга, тIом латтача юкъагIа плен бига беррига тIема гIулакхаш тIареи гражданскии нах мукъабовлийтилга, къам раьза дола шерра правительство Къулбехьен Вьетнаме хьаелга.

Дунен общественносто Вьетнаме меттел, ерригача Индокитае а машар оттабара нийсагIа йола план санна тIаийцар уж предложенеш. Тайп-тайпарча мехкий кепайоазон комментарешка белгалдоаккх, РЮВ-ен, ДРВ-ен кердача инициатива парижски совещани яллийсачара хьалъяккхара, Вьетнамера гIулакхаш политически къоастадара никъ хьабеллара, Индокитаерча тIема кхераме кхуврч дIабоабара дика кIийле йоллаш хилар.

Париже енна конструктивни предложенеш шерра хьаллаьцар ВIашагIкхийттача Штаташка а. Уж дика могайир «Нью-Йорк таймс», «Вашингтон пост», «Балтимор сан» яхараш санна долча газеташа а американски кепайоазон кхыча лоархIамеча органаша а. «Бостон глоб» яхача газето РЮВ-а керда инициатива «машара переговорашка бода никъ хьабеллаши бIарчча йоллаш Индокитаера дIаяха США-га йиш хулийташи йола предложенеш» санна лаьрхIар.

Американски официальни пропаганда дукха ха яьккхар американски бIу Вьетнамера арабаккхара духьале ер «тIем тIа плен бигарий кхел къастанза хилар» да моттийташ. Цхьабакъда, РЮВ кердача предложенешка оттаду из дош диззан нийсен къоастаделга. «Нью-Йорк таймс» яхача газето цхьа бахьан доацаш белгалдаккхац цу предложенеша шин бIу арабаккхен тIем тIа плен бигача американски нахах дола дош къоастаден США-на торо луш хилар.

Машара кердача плана боккха политически практически лоархIам теркал а беш, «Нью-Йорк таймсо» кепатеха араяьккхай Парижерча шин корреспондента парижски переговорашкарча ДРВ делегацена керте латтачун къаьсттача советникаца Ле Дык Тхоца хинна интервью. Цу интервью тIа цIаьхка а бакъдир кердача предложенеша Вьетнамера тIом соцабара реальни торонаш хьаеллаш хилар. Президента Никсона уж тIаэцар вьетнамски американски халкъашта чIоаггIа дагадоахкараша ма яххара хургдар.

АГРЕССОРИЙ КЕРДА МАНЕВРАШ

Къулбехьен Вьетнама Республика Ханна йолча революционни правительства енна конструктивни предложенеш дунен общественносто сов чIоагIа къоабалъеш хиларах уж теркал ца еш Iе йиш йоацаш яц американски правительство. 7 июле Сан-Клементе Пачхьалкхен секретарь Роджерси къаман кхерамзлен дешашта президента къаьсттача помощника заместитель Хейги юкъе а волаш къаьстта совещани йир президента Никсона. Цу совещане дийцача керттерча дешаех цаI дар Вьетнамах йолча парижски совещане РЮВ ВРП еннача предложенешцара США гIулакх. КIайча цIен викало хьакхайкадаьд, уж предложенеш дIахо а Iомаеш ва Никсон аьнна.

Цунца цхьана геттара шаьра гуш да, американски правительство дIахо а маневраш лелаеши Къулба-Малхбоален Азера шин агрессивни планаш йита вIалла дагайоацаши хилар. Никсона ше, 6 июле Канзас-сите къамаьл деш, США-на коталонаш ца ярал совгIа боабаьча шоай наьха нггаш эзараш повесткаш енача, «вьетнамизаци» яра тIаберзабаьча шин бIехача наькъах тувсалора хьалхагIа я санна.

Дунен общественноста теркама кIалхардаьннадац Вашингтоно духхьал хIанз Пентагонаца айхха бувзамаш лоаттадарах бовзаш бола къаьстта эмиссараш Азе. Африка. Малхбузен Европа дуккхача мехкий столицашка бахийта хилар а. Сайгоне вахача къаман кхерамзлен дешашта президента къаьстта помощник вола Киссинджер Къулбехьен Вьетнама марионеточни режима керте лаьттача Тхиеуца вIашагIкхийттача хана цо дийцар «вьетнамизацехи» сайгонски бIуга дIахо тIом бубаларахи дола дешаш. Киссинджер цига вахаро хьахьеккхар, США хьалхагIа а санна Iаьдала керте сайгонски марионеткаш лоаттае гIерташ хилар. Киссинджера Тхиеуна жоп делар, США-с Сайгона дIахо а тIемен экономически новкъостал дергхиларах.

ТIема гIулакхаш чIца Токио вахар США оборона министр Лэйрд. Американски кепайоазоно къайлахьаш цо бихьача наькъа маIан Азерча американски политика хьарсам чу кхы а кIоаргагIа чуозаелга хиларах. Массане а кхетабеча меттала даьккхача цун маIан да араьха гIолла гIо деш йолча Японех Индокитаерчеи Къулба-Малхбоален Азе кхыча районашкарчеи США агрессивни авантюраштa юкъера юкъарчал доацаш йола доакъашхо е гIерташ американски империализм хилар.

Вашингтона агрессивни политика тIагIертта чакхъяха волавенна йIаьхача ханна араваьнна дуккхача мехкашка ухаш лела США вице-президент Агню а. Эггара хьалхагIа из сеца моттиг Къулбехьен Корея столица яр. Цига шин низ кхоачар дир цо сеульски марионеточни режим Къулба-Малхбоален Азерча США политика гIудалкхах кхы а чIоагIа дIайожа гIерташ. «Вашингтон пост» яхача газето беча хоамагIа, Къулбехьен Кореяна «СовгIата» лаьрхIа сов дола 100 миллион доллара маьха американски герзаш хьожадаьд.

ТIеххьарча событей берригача леламо хьахьоккхачох, агрессораша мел чIоагIа маневраш лелайой а эхь тIа а дожаш эшара кIалхарабоалалургбац уж. «Вьетнамизаце» политика, вешта аьлча азиаташ азиатий шоай кулгашца боабара плано хьалйоаккхаргьяц США Индокитае лоаттабеча тIема эхь тIадожача ушалийра. Из проблема къоастаяра американски агресси соцаянза а цу районерча халкъий араьхара юкъе гIертилга а доацаш шоай кхел шоаш къоастаяра йола бокъо хабара а доацаш, тешшаме бакъъяь тIаэцанза а яргьяц.

ЭХЬ ТIАКХОАЧАШДЕШ РАСИСТАШЦА БАЬ БАРТ

Английски кхыча мехкашцарча гIулакхий министра шин викал лорд Гудмен укх шера кхозза визитаца Родезе столице Солсбере ваха хиннав. Хьалха шин хиннача колонена Лондона иштта чIоагIа теркам тIабохийташ хилар 1965 шера ноябре мехкара Iаьдал низагIа шин бе деллача Смита законни йоаца режим миччa бесса оттаяь а гуччахьа хьоттае гIерташ английски правительство хиларца дувзаденна да.

Смит кхыдола эфрикански халкъаш а санна, шин бокъонаш бахьан долаш къовсам лоаттабеш дола Зимбабве пхи миллион халкъ къахетам боацаш доападеча кIезигагIа болча кIайча расисташта керте латт. Массаза а цига баьхача наьха бокъо ца хилар чIоагIдари Родезех ЮАР-ах санна африкански континентера колониализман расизман чIоагIало яри духьа яьй родезийски расисташа ма дарра аьлча цу хана шоаш яь паччахьалкхен переворот а. Смита режимо хьакхайкадаьд Родези Англех дIакъоастаеш хилар а ше «кхычарех тийша хIама доацаш йола суверенни» паччахьалкхен «правительство» хилар а.

Из де лаьрхIад расисташа, мехка бокъонца бола дай дIахо а боацабари шоай кхел къоастаеча дакъа лаца цхьаккха торо хургйоацача уж бахари духьа. Из иштта Родезе Iалаьмате дукха капиталовложенеш йолаш йолча йоккхийча английски компаней хьашташа ма яххара а да. Духхьал цунца кхетаде дезаш да, английски правительства юххьанца денз «гIайттача» расисташта духьала цхьаккха а корта болаш хIама даь ца хилар а.

Цхьабакъда, даим маневраш лелае-м йийзай Лондона. ГIулакх миштад аьлча, Смита режима хьакъехьа санкцеш чаххъяха аьнна соцам баьб ВIашагIкхийттача Къамий Организаце. Цу дешах лаьца цхьа решени тIанийца Iийнаяц Кхерамзлен Совет. Цу хьалашка моттийта Родезена духьалара санкцеш хьа ца кхайкайнча ялаьзар английски правительство.

Цхьабакъда, уж санкцеш юххьанца денз харц пашик бар. Родезе товарооборот кIезиг ца ялаьрал совгIа, кхы тIа а йоккхагIа хилар, цудухьа законагIа йоацача Смита режимана эшаш цхьаккха хIама дац. Соахк ноябрь бетта лейбористий когаметта дIаэтта Англе консервативни правительство кхы а чIоагIагIа дегIала яхай родезийски расисташта. Кхыча мехкашкарча гIулакхий кердача министра Дуглас-Хьюма общинай палате цу хана официально хьакхайкаяьр, Смита режимацара контакташ английски правительства юха дIаоттаяь хилар.

Цу хана денз геттара гучахьа леладу Лондоно из режим ма ярра хьаоттаяра гIулакх. Из гIулакх чакхдаккхара кIезига хIама даьдац лорда Гудмена Солсбере йихьача тIеххьарча визито. Бакъда, Смита ше чIоаггIа юхадухьал вувлаш санна хетийт, хIаьта Лондоно шин оагIонгахьара Солсбере «бартая тигац» яхаш оаридоах. Цхьабакъда, «барт вIашагIа кхетац» аьнна хетийта гIерташ деш дола уж деррига ловзараш дунен общественность тувлае а Англе «дикача» уйлаех из тешае а лаьрхIа да.

Родезийски расисташ английски колонизаторашца барта ца бахийта лаьрхIа да Зимбабве халкъ. Цо хоадамболлаш къовсам лоаттабу, шоай лоIамеча Африка халкъашен колониальни лоалах мукъадовлара идеалаш еза лерхIаш мел барашеи хьаллоацаш хиларах ког гIортолга а еш, шоашта кортамукъале яккхар духьа.

ХЕЛЬСИНКЕРЧА ПЕРЕГОВОРИЙ ЛОАРХIАМЕ ЭТАП

Финлянде столице Хельсинке 8 июле юха а дIайолаенна стратегически герз кIезигдарах йолча переговорий аргIанара (юххьанца денз лаьрхIача пхелагIа) тур. Цига дакъа лоац Советски Союзеи ВIашагIкхийттача Штатийи вилакаша. Дунен халкъашта юкъерча шеррача общественносто чIоаггIа уйла тIаяхийта ладувгI цу переговорий леламга, хIана аьлча цар толам баларах тийша да дунен халкъашта юкъера деррига хьал тоалулга, герз дIадаккхара даькъера сагогагIа дола кхы тайпа дешаш къоастаделга.

Г. ШИШКИН.
(ТАСС).

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Хьажа, ладувгIа

13 июль

ТЕЛЕВИДЕНИ:

11.00 — Дешархошта. «Къаьна цIа» яха художественни фильм. 12.25 — Деша бахa ха кхачанза болчарна дола мультфильм. 18.05 — Телевизионни кердадараш (гIалгIай, эрсий меттала). 18.40 — КПСС 24-ча съезда материалаш Iомаеш бараштa новкъостала. Дунен халкъашта юкъера коммунистически болами аьттехарчеи аьрдехьарчеи ревизионизмана духьал ловттабу къовсами. 19.00 — Поэзе Некрасовски деза ди. 20.30 — Дунен халкъашта юкъера обозрени. 20.40 — Республика кхашка. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Сага о Форсайтах». Телевизионни художественни дуккхасерийни фильма премьера (Англи) «Шин доаладахье яр» пхелагIа сери.

13 июль

РАДИО:

6.30 — Юрта Iуйре (эрсий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — Керда музыкальни записаш (нохчий меттала). 9.00 — Москва. 9.15 — «Коммунизм хьалъеча Советски Союза Коммунистически парте политически кулгалдар» яха беседа (гIалгIай меттала). 9.30 — Ашараш, лоах, иллеш доах Евлоевас. (гIалгIай меттала). 10.00 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — Пятилетка хьалхара шу. Промышленноста болхлошта. (нохчий меттала). 16.20 — «Коммунистически кхетамца бераш кхедара бола дезалеи школаи лоархIам» яха беседа. Нохч-ГIалгIай АССР просвещене министра заместитела Скородумовой къамаьл. 16.35 — Ашараш. 16.45 — Вай индустриальни мохк (эрсий меттала). 17.00 — Москва. 18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.14 — Керда хоамеш (нохчий меттала). 8.27 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 18.40 — Москва.

14 июль

ТЕЛЕВИДЕНИ:

11.00 — Дешархошта. «Сметение» яха художественни фильм. 12.05 — Деша баха ха кхачанза болчарна дола мультфильм. 18.05 — Спортивни дневник. 18.15 — Хьайбаш леладеча промышленни ларда хилийта. Эстоне хьайбаш леладерий болхлой опыт. 18.45 — КПСС 24-ча съезда соцамаш кхоачашде. Продукци дика хилар лоархIамера декхар да. 19.05 — Киножурнал. 19.15 — Сег, къахьегамца сий долаш ва. Текарь Силин 19.25 — Телевизионни кердадараш (нохчий, эрсий меттала). 19.45 Хоамаш, реклама. 19.50 — Шоана, бераш. 20.00 — Сатирически объектив. 20.20 — Документальни фильм. Шин шера кхоачамхиллал доакъар кийчдара тIехьа (нохчий меттала). 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.40 — «Сага о Форсайтах». Телевизионни художественни дуккхасерийни фильма премьера (Англи) «Соцам» ялхлагIа сери. «Баьдеча», ворхIлагIа сери. (ЦТ).

14 июль

РАДИО:

6.30 — Юрта боахама знаней школа (нохчий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.28 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — «Ленина парте мугIаререар» яха очерк. (гIалгIай меттала). 8.40 — Къона тIехье (гIалгIай меттала). 9.00 — Москва. 9.15— «Депутата балха денош» яха корреспонденци. (нохчий меттала). 9.30 — Свиридов. Патетически оратори (эрсий меттала). 10.00 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — Доакъараш, цIаьхказа а доакъараш. Юрта коммунистий балха денойх йола корреспонденци. (гIалгIай меттала). 16.20 — Юртара вахар. Юрта боахама болхлошта (нохчий меттала). 16.35 — Пятилетка боаха гIа. Промышленноста болхлошта. (гIалгIай меттала). 16.50 — Коммунисташ доакъар кийчделга вIаштIехьдоаккхараш ба. (нохчий меттала). 17.00 — Москва. 18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.14 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.27 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 18.40 — Москва. 19.30 — «Къонал» (гIалгIай меттала). 20.00 — «Халкъа илли алархой» яхача циклацара передача (нохчий меттала). 20.30 — Москва.

РЕДАКЦЕ АДРЕС; г. Грозный Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш; редактора — 3-44-96; редактора зам.—3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен, культуран, промышленностен отделий — 3-42-80; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделен бухгалтерен — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ; г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры и промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства—3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05154.

Заказ № 6676.